

Analýza představ studentů učitelství o mateřské škole

Bc. Marie Kozáková

Diplomová práce
2017

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav školní pedagogiky
akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Marie Kozáková**
Osobní číslo: **H150198**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Pedagogika předškolního věku**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Analýza představ studentů učitelství o mateřské škole**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury týkající se problematiky představ studentů učitelství o mateřské škole.

Vymezení terminologie diplomové práce: představy, student učitelství, mateřská škola, zkušenost.

Příprava metodiky empirické části práce, stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu prostřednictvím analýzy metafor a tematického psaní.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro přípravu učitelů mateřských škol.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- DYTRTOVÁ, Radmila a Marie KRHUTOVÁ. Učitel: příprava na profesi. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 121 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2863-6.**
- GORDON, Kimberly A. Early childhood education: becoming a professional. Los Angeles: SAGE, 2014, 540 p. ISBN 978-1-4129-7345-8.**
- SPILKOVÁ, Vladimíra. Současné proměny vzdělávání učitelů. Brno: Paido, 2004, 271 s. ISBN 80-7315-081-6.**
- ŠMELOVÁ, Eva a Alena NELEŠOVSKÁ. Učitel mateřské školy v reflexi současných proměn. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009, 122 s. ISBN 978-80-244-2272-5.**
- ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.**
- WIEGEROVÁ, Adriana a kol. Profesionalizace učitele mateřské školy z pohledu reformy kurikula. Vyd. 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2015, 115 s. ISBN 978-80-7454-555-9.**
- PACHOLÍK, Viktor, Milena LIPNICKÁ, Eva MACHŮ, Alicja LEIX a Martina NEDĚLOVÁ. Specifika edukace dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v mateřských školách. Vyd. 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2015, 179 s. ISBN 978-80-7454-566-5.**

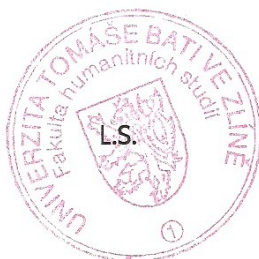
Vedoucí diplomové práce: **doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, PhD.**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání diplomové práce: **19. října 2016**

Termín odevzdání diplomové práce: **20. dubna 2017**

Ve Zlíně dne 19. října 2016

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, PhD.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 27. 10. 2016

.....
Přemysl

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Autorka se v předložené diplomové práci zabývá zjišťováním představ studentů učitelství o mateřské škole. Teoretická rovina práce je soustředěna na mapování poznatků o profesi učitele mateřské školy, a také na studium tohoto oboru na jednotlivých univerzitách v České republice. Autorka přináší s analýzu stavu na českých univerzitách a z ní vychází při pohledu na možnou profesionalizaci učitelů mateřských škol. V praktické rovině práce autorka zjišťuje představy studentů učitelství o mateřské škole, prostřednictvím analýzy textů tematického psaní.

Klíčová slova: student učitelství pro mateřské školy, představa, zkušenost.

ABSTRACT

This manuscript shows what are the visions of students of pedagogy about kindergartens. The theoretic part maps the knowledge about the profession of a kindergarten pedagogue and this subject of preschool pedagogy at particular Czech universities. The author brings an analysis of present state of this field at Czech universities and uses it as a basis for possible professionalization of kindergarten teachers. Practical part of the work introduces the found out visions of preschool pedagogy students about kindergartens via analyses of the text of thematic writing.

Keywords: preschool pedagogy student, vision, experience.

Motto

„Všechno, co opravdu potřebuji znát, jsem se naučil v mateřské školce.“

Robert Fulghum

Poděkování

Mé poděkování patří především paní doc. PaedDr. Adrianě Wiegerové, PhD. za odborné vedení mé diplomové práce, za cenné rady, trpělivost a ochotu, se kterou se mi v průběhu zpracování této práce věnovala. Dále také děkuji za vstřícnost studentkám, které mi věnovaly svůj čas a poskytly své výpovědi v tematických psaních. V neposlední řadě také děkuji své rodině a přátelům za veškerou podporu a pomoc.

Prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 PREGRADUÁLNÍ PŘÍPRAVA STUDENTŮ UČITELSTVÍ PRO MATEŘSKÉ ŠKOLY NA UNIVERZITÁCH.....	11
1.1 PŘEHLED UNIVERZIT NABÍZEJÍCÍCH STUDIUM OBORU UČITELSTVÍ PRO MATEŘSKÉ ŠKOLY	12
1.1.1 Charakteristika a cíle oboru z pohledu univerzit připravujících učitele pro mateřské školy	14
1.1.2 Profil absolventa z pohledu univerzit připravujících učitele pro mateřské školy.....	14
1.1.3 Obsah vzdělávání na jednotlivých univerzitách.....	15
1.2 STUDENT UČITELSTVÍ PRO MATEŘSKÉ ŠKOLY	15
1.3 UČITELSKÁ PROFESE/SEMIPROFESE A PROCES PROFESIONALIZACE.....	17
2 FORMOVÁNÍ PŘEDSTAV STUDENTŮ O MATEŘSKÉ ŠKOLE	20
2.1 VZPOMÍNKY	22
2.2 ZKUŠENOSTI.....	23
II PRAKTICKÁ ČÁST	25
3 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	26
3.1 HLAVNÍ VÝZKUMNÝ CÍL	26
3.1.1 Dílčí výzkumné cíle	26
3.1.2 Výzkumné otázky.....	26
3.2 VÝZKUMNÁ METODA	26
3.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	27
3.4 POSTUP PŘI ZPRACOVÁNÍ DAT	27
4 INTERPRETACE VÝZKUMNÝCH ZJIŠTĚNÍ.....	29
4.1 VZPOMÍNKY NA MATEŘSKOU ŠKOLU	29
4.1.1 Co jsme v mateřské škole dělali.....	29
4.1.2 Nucené činnosti v mateřské škole.....	30
4.1.3 Z pedagogické praxe studenta	31
4.2 VZPOMÍNKY NA UČITELE MATEŘSKÉ ŠKOLY	33
4.2.1 Dobré vzpomínky na učitelku	33
4.2.2 Špatné vzpomínky na učitelku	34
4.3 PROMĚNY MATEŘSKÉ ŠKOLY.....	36
4.3.1 Teď mateřská škola vypadá jinak.....	37
4.3.2 Snaha o lepší chování k dětem	37
4.3.3 Běžná mateřská škola má i dvouleté děti	38
4.3.4 I předškolní pedagogika se vyvíjí	38
4.3.5 Máme i alternativy	39
4.3.6 Legislativa se stále mění	39
4.3.7 V některých mateřských školách se zastavil čas.....	40
4.4 JAK MÁ VYPADAT MATEŘSKÁ ŠKOLA	41
4.4.1 Zajímavé prostředí	42
4.4.2 Zajímavé aktivity	43

4.4.3	Podpora individuality versus prospěch skupiny.....	43
4.4.4	Mateřská škola má připravit na základní školu.....	44
4.4.5	Dítě je tvor společenský	45
4.4.6	Bez rodiny to nejde	45
4.4.7	Čím méně dětí, tím kvalitněji.....	46
4.4.8	Příprava na život	47
4.5	PŘEDSTAVY O UČITELI MATEŘSKÉ ŠKOLY	49
4.5.1	Vztah k dětem je klíčový.....	50
4.5.2	Vzdělání	50
5	SHRNUTÍ VÝZKUMNÝCH ZJIŠTĚNÍ.....	52
5.1	SCHÉMATA JEDNOTLIVÝCH KATEGORIÍ	54
5.2	ZÁVĚR VÝZKUMU	57
	ZÁVĚR	59
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	61
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	65
	SEZNAM OBRÁZKŮ	66
	SEZNAM TABULEK.....	67
	SEZNAM PŘÍLOH.....	68

ÚVOD

Téma této diplomové práce mě velmi zaujalo, a zvolila jsem si jej proto, že nabízí jedinečnou možnost proniknout do představ studentů učitelství prostřednictvím jejich výpovědí v tematických psaních. Byla jsem velmi zvědavá, jak si vlastně studenti učitelství mateřskou školu představují, jak široké oblasti se jejich představy dotýkají a také z čeho jejich představy vycházejí. Dále mě také zajímalo, zda budou představy studentek podobné, nebo zda se budou v některých hlediscích také rozcházet. Pro realizaci svého výzkumu jsem se rozhodla spolupracovat se studentkami prvního ročníku oboru učitelství pro mateřské školy, protože právě na začátku studia jsou představy studentek nejméně ovlivněny zkušenostmi ze studia tohoto oboru, ale vychází také z jejich osobních zkušeností.

Tato diplomová práce si klade za cíl teoreticky popsat koncepci představ, objasnit možnosti pregraduální přípravy učitelů pro mateřské školy. A dále také analyzovat představy studentů učitelství o mateřské škole.

Teoretická část této práce je rozčleněna do dvou tematických kapitol. První kapitola této práce je věnována objasnění možností pregraduální přípravy studentů učitelství pro mateřské školy. Podkapitoly jsou dále zaměřeny na přehled univerzit nabízejících bakalářské studium oboru učitelství pro mateřské školy, dále je zde charakterizován student učitelství pro mateřské školy. Poslední část této kapitoly je věnována definování učitelské profese obecně a také procesu profesionalizace.

Další kapitola teoretické části této práce je věnována představám studentů. V této kapitole jsou na úvod definovány představy obecně a dále jsou tato obecná hlediska aplikována na představy studentů. Následně jsou v této kapitole definovány také pojmy vzpomínky a zkušenosti. Oba tyto pojmy úzce souvisí s představami.

Jak můžeme odvodit z názvu této diplomové práce, její empirická část definuje, jak si studenti učitelství představují mateřskou školu. V praktické části diplomové práce jsou uvedeny interpretace tematického psaní participantů, doplněné o definice z odborné literatury. Tyto interpretace jsou pro lepší přehlednost rozčleněny do významových kategorií. Odpovědi na výzkumné otázky jsou následně shrnuty v závěru výzkumu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PREGRADUÁLNÍ PŘÍPRAVA STUDENTŮ UČITELSTVÍ PRO MATEŘSKÉ ŠKOLY NA UNIVERZITÁCH

Protože představy člověka vychází právě z jeho zkušeností, je jasné, že představy studentů o mateřské škole budou vycházet mimo jiné také z jejich zkušeností, které nabyly studiem na vysoké škole. Je proto důležité v této práci objasnit také pregraduální přípravu učitelů pro mateřské školy v České republice. V úvodní části této kapitoly jsou uvedeny důvody, proč je potřebné zvyšovat kvalifikaci učitelů pro mateřské školy právě prostřednictvím vysokoškolského studia.

Vysokoškolské vzdělání předškolních pedagogů si klade za cíl kromě toho, že učitelé pro mateřské školy dosáhnou vyššího vzdělání, také to, aby byly pro své budoucí povolání vybaveni profesními kompetencemi, které jim umožní lépe zvládat jejich náročné povolání (Syslová, Horká, Lazarová, 2014, s. 8).

Kvalita učitelů úzce souvisí s kvalitou vzdělávání v mateřských školách. Proto právě zvyšování kvalifikace učitelů, kvalita jejich přípravy a také jejich další profesní rozvoj je klíčovým faktorem vzdělávání. Výzkumy v oblasti předškolního vzdělávání ukazují, že kvalifikace učitelů zvyšuje kvalitu pedagogického procesu a celkově vede k lepším výsledkům dětí (Syslová, Borkovcová, Průcha, 2014, s. 106).

Jak uvádí odborná literatura, kvalita učitelů je celkově spjata s kvalitou vzdělávání v mateřských školách. Z uvedeného tvrzení je tedy možno předpokládat, že pokud by se zvýšil požadavek na kvalifikaci učitelů pro mateřské školy a byl by zaveden požadavek na jejich vysokoškolské vzdělání, odrazil by se tento fakt také na kvalitě mateřských škol v pozitivním slova smyslu.

Požadavek na vysokoškolské vzdělávání předškolních pedagogů klade Bílá kniha v roce 2001, dříve v historii však zazněl již ze strany samotných učitelek (pěstounek). V současné době je v české republice obor učitelství pro mateřské školy realizován na všech pedagogických fakultách v české republice. Akreditované programy jednotlivých fakult jsou v zásadních přístupech velmi podobné (Syslová, 2013, s. 27).

Přesto, že požadavek na vysokoškolské vzdělávání předškolních pedagogů byl vysloven již v roce 2001 v Bílé knize, dosud nevstoupil v platnost zákon, který by tomuto požadavku vyhověl. Je ale možné pozorovat, že tento požadavek jistě změny přinesl. Zejména v tom, že postupně stále více univerzit začalo nabízet bakalářský obor učitelství pro mateřské

školy a díky tomu se zvyšuje možnost získat vysokoškolské vzdělání v tomto oboru a do praxe se tak dostává stále více vysokoškolsky vzdělaných učitelů.

Bílá kniha se stala výzvou pro pedagogické fakulty, aby založily bakalářské studijní programy oboru Učitelství pro mateřské školy. V současné době je již tento obor vyučován na pedagogických fakultách, jak v prezenční, tak také v kombinované formě studia. Na tento obor v současné době již navazuje také navazující magisterský obor Pedagogika předškolního věku (Šmelová, 2006, s. 100).

Také ze strany samotných učitelů, je možné pozorovat zájem o vysokoškolské vzdělání. Učitelky identifikovaly ve svém vzdělání mezery v oblasti psychologie, speciální pedagogiky a celkově mají zájem o nové poznatky v oblasti výchovy a vzdělávání (Wiegerová, 2015, s. 12).

Pregraduální příprava učitelů pro mateřské školy nabízí učitelům zejména intenzivní teoretickou přípravu a rozšíření jejich teoretických znalostí z více vědních oborů, které s oborem předškolní pedagogiky souvisí. Dále také učitelům nabízí možnost zvýšení jejich kvalifikace, což vede k jejich vyšší profesionalizaci a také ke zvýšení prestiže tohoto povolání v očích široké veřejnosti.

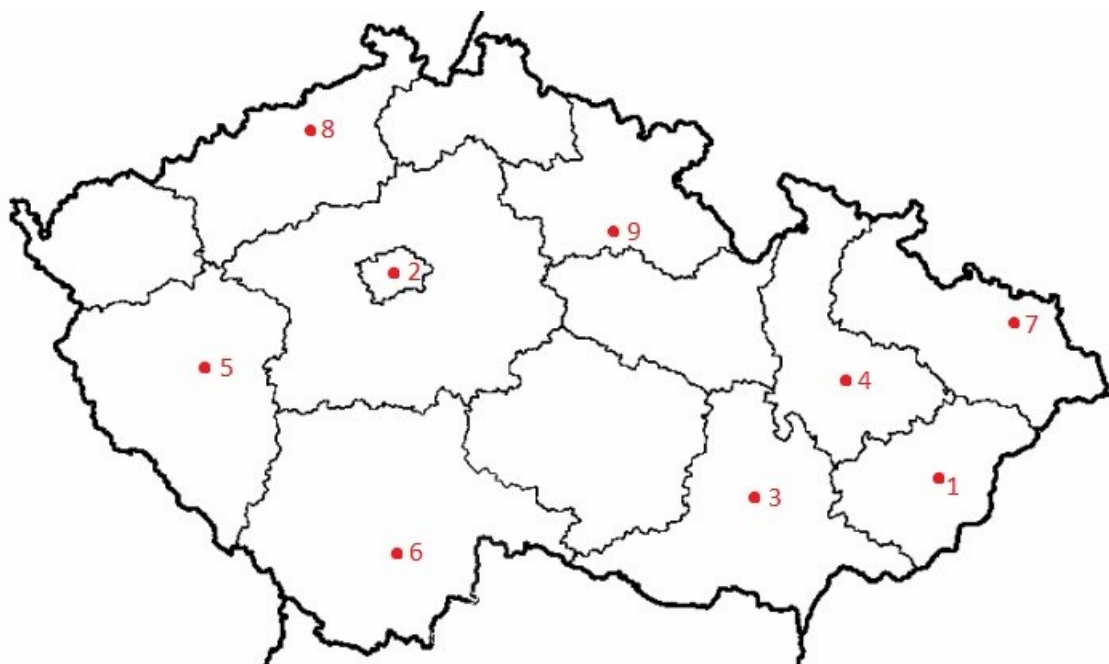
Obecná charakteristika studijního programu učitelství pro mateřské školy deklaruje intenzivní teoretickou i praktickou přípravu na profesi učitele předškolního vzdělávání. Tato příprava probíhá v souladu s evropskými kompetencemi předškolního vzdělávání. Odborná složka přípravy učitelů pro mateřské školy rozvíjí jejich schopnost aplikovat získané poznatky a dovednosti tak, aby byli schopni kvalifikovaně vézt a řídit předškolní vzdělávání (Spilková, 2004, s. 59 - 60).

1.1 Přehled univerzit nabízejících studium oboru učitelství pro mateřské školy

Přesto, že z legislativního hlediska stále nebyl vyřčen požadavek na univerzitní přípravu učitelů pro mateřské školy, je v současné době v České republice tento obor nabízen již na devíti univerzitách. Všechny tyto univerzity nabízejí jak prezenční tak také kombinovanou formu bakalářského studia tohoto oboru. Některé z univerzit nabízejí již také navazující magisterské studium v oboru předškolní pedagogiky. Protože se celosvětově zvyšují požadavky na kvalifikaci učitelů pro mateřské školy, lze očekávat, že také v České republice bude

v blízké budoucnosti požadavek na vysokoškolské vzdělání učitelů pro mateřské školy zakotven do legislativních dokumentů.

Z hlediska požadavků na uchazeče tohoto oboru, je možné sledovat rozdílnou praxi v oblasti přijímacího řízení na různých fakultách. Zatím co některé školy přijímají uchazeče pouze na základě výsledků testu studijních předpokladů, jiné vysoké školy preferují talentové zkoušky (výtvarná výchova, hudební výchova, tělesná výchova) doplněné přijímacím rozhovorem zaměřeným na oblast předškolní výchovy (Rýdl, Šmelová, 2015, s. 119 - 120).

Obrázek 1: Mapa univerzit nabízejících obor učitelství pro mateřské školy

1	Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
2	Univerzita Karlova v Praze
3	Masarykova univerzita v Brně
4	Univerzita Palackého v Olomouci
5	Západočeská univerzita v Plzni
6	Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
7	Ostravská univerzita
8	Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem

9	Univerzita Hradec Králové
---	---------------------------

Tabulka 1: Přehled univerzit nabízejících obor učitelství pro mateřské školy

(Vysokéškoly.cz ©2017)

1.1.1 Charakteristika a cíle oboru z pohledu univerzit připravujících učitele pro mateřské školy

Z charakteristik tohoto oboru jednotlivými univerzitami je patrné, že jádrem studia tohoto oboru jsou pedagogické a psychologické a jim příbuzné disciplíny, specifikované na období předškolního věku. V rámci studia se univerzity snaží předat svým studentům aktuální poznatky, které vyplývají z nejnovějšího vědeckého poznání a trendů v předškolní pedagogice. Součástí studia na všech vysokých školách jsou však také pedagogické praxe, kde mají studenti možnost aplikovat teoreticky nabyté poznatky ze svého studia do praxe v mateřské škole.

Z hlediska cílů, které uvádí jednotlivé univerzity v rámci informací o studijním programu učitelství pro mateřské školy, můžeme najít jeden totožný cíl napříč všemi univerzitami což je: Připravit studenty učitelství pro mateřské školy na práci v mateřské škole. Dalším z cílů, který se také frekventovaně objevoval v těchto materiálech, je: Zvýšit odbornou kvalifikaci učitelů pro mateřské školy.

Na Univerzitě Karlově v Praze, mají studenti možnost se dále více profilovat v podobě určité specializace. Studenti si mohou vybrat ze specializací dramatické výchovy, hudební výchovy, tělesné výchovy, nebo výtvarné výchovy (Katedra primární pedagogiky ©2016).

1.1.2 Profil absolventa z pohledu univerzit připravujících učitele pro mateřské školy

Většina univerzit na svých webových stránkách pro uchazeče uvádí takzvaný profil absolventa. Některé z univerzit jej mají popsán pouze stručně, jiné v něm mají uvedeno větší množství informací. Všechny univerzity zde uvádí, že absolvent tohoto oboru nachází uplatnění v mateřských školách a dalších zařízeních určených pro děti předškolního věku.

Fakulty, které mají na svých webových stránkách uveden obsáhlejší profil absolventa, v něm často uvádí, že absolvent je schopen aplikovat teoretické poznatky získané studiem do praxe v mateřské škole. Dále také uvádí, že absolvent studiem tohoto oboru nabyt vědomostí z oborů pedagogiky, psychologie, didaktik jednotlivých předmětů, diagnostiky a

dalších oborů, které s předškolní pedagogikou úzce souvisí. Univerzity, které mají v nabídce také navazující magisterský studijní obor, podotýkají, že úspěšný absolvent má možnost dále pokračovat ve studiu právě na jejich univerzitě.

1.1.3 Obsah vzdělávání na jednotlivých univerzitách

Všechny výše zmíněné univerzity mají na svých webových stránkách volně dostupné seznamy povinných předmětů pro obor učitelství pro mateřské školy. Všechny univerzity mají podobné zastoupení předmětů z oblasti pedagogiky, jedná se o předškolní pedagogiku, dějiny předškolní pedagogiky, pedagogickou diagnostiku, pedagogickou evaluaci a didaktiky jednotlivých předmětů.

Obdobné zastoupení předmětů můžeme pozorovat také v oblasti psychologie, zde se jedná o vývojovou psychologii, psychologii osobnosti, sociální psychologii, psychomotoriku, pedagogickou psychologii. Dále jsou na všech univerzitách zastoupeny pedagogické praxe, jak průběžné, tak také souvislé. Na všech univerzitách také najdeme nějaký předmět věnovaný speciální pedagogice, často bývá také zvlášť zařazován ještě předmět logopedie. Všechny fakulty také vyžadují hru na hudební nástroj, ve většině případů se jedná přímo o klavír (klávesy). Na všech těchto fakultách je zastoupený také nějaký předmět, který se zabývá dětskou hrou, literaturou pro děti předškolního věku, spoluprací mateřské školy a rodiny a je vyžadováno mimo jiné také studium cizího jazyka, ve většině případů se jedná o anglický jazyk.

V některých zařazených předmětech se ale univerzity rozcházejí, některé univerzity mají daný předmět zařazen do povinných předmětů a u některých tento předmět nenajdeme, jedná se například o první pomoc, filosofii, environmentální výchovu, multikulturní výchovu, globální výchovu a podobně.

Z výše uvedeného je tedy možné konstatovat, že co se týká hlavních oblastí vzdělávání budoucích pedagogů na univerzitách, jádro obsahů vzdělávání na jednotlivých fakultách je velmi podobné. Univerzity si kladou také podobné cíle v přípravě učitelů pro mateřské školy. Dá se tedy konstatovat, že obdobný bude také profil absolventa všech zmíněných fakult.

1.2 Student učitelství pro mateřské školy

Ve většině vyspělých zemí je jedním z klíčových cílů vzdělávací politiky zvyšování kvalifikace učitelů, což vede k následnému zvyšování kvality školního vzdělávání. V současné době se v zemích evropské unie požadavky na vzdělání předškolních pedagogů liší, ve všech

zemích se však jedná o sekundární nebo terciární model přípravy. Požadavky na přípravu předškolních pedagogů se však stále zvyšují a vše tedy naznačuje, že v blízké době bude pro předškolní pedagogy vyžadováno vysokoškolské vzdělání (Syslová, 2013, s. 22 - 23).

V české republice v současné době existuje trojí možnost jak získat kvalifikaci učitele pro mateřské školy. Kvalifikaci je možno získat na střední škole, vyšší odborné škole a na vysoké škole. Lze se domnívat, že příprava v neuniverzitních institucích, je převážně praktická a úroveň teoretické přípravy je zde ve srovnání s univerzitní přípravou nižší (Spilková, 2004, s. 49).

Jak je uvedeno již v první kapitole, požadavek na vysokoškolské vzdělání učitelů pro mateřské školy byl vyřčen již v roce 2001 v Bílé knize, dosud však nebyl tento požadavek vyslyšen a stále je tedy možné získat kvalifikaci učitele pro mateřské školy i na nižších stupních vzdělávání. Jak ale uvádí odborná literatura, zdá se, že v budoucnu bude tento požadavek dán ze zákona.

Výzkumy uvádí, že během studia se student ztotožní s jakousi vlastní identitou učitele. Zatím co na začátku studia student s touto identitou není plně ztotožněný, během přípravného studia se s touto identitou ztotožní. Aby se však student pro tento obor rozhodl, musí v sobě identifikovat potenciál pro toto studium (Malderez, Hobson, Tracey, Kerr, 2007, s. 230).

Aby se učitelé pro mateřské školy pro toto povolání rozhodli, a aby se z nich stali dobří učitelé, je důležité, aby měli vnitřní motivaci pro to učit. Pro toto povolání jsou však velmi důležité mimo jiné i jejich osobnostní předpoklady a také rozvoj jejich profesních schopností a dovedností (Gordon, 2014, s. 4).

Studentovi se na univerzitě dostává nejen poznání z jeho vlastního studijního oboru, ale také z oblasti filozofie, ze které daný obor vychází. Další rovina, ve které je studentům vysoká škola přínosem, je fakt, že se zde dostanou blíže k výzkumné práci, což jim otevře možnost hlouběji uvažovat nad některými problémy, přemýšlet v souvislostech, nahlížet na problematiku z různých aspektů (Wiegerová, 2015, s. 18).

Velkou výhodou vysokoškolské přípravy učitelů pro mateřské školy je, že během studia mají možnost proniknout do více vědních oborů, které s jejich oborem souvisí, což jim umožní získat širší pohled na problematiku předškolního vzdělávání, vidět nové souvislosti a také možnost seznámit se s nejnovějšími výzkumy, které se v tomto oboru realizují.

1.3 Učitelská profese/semiprofese a proces profesionalizace

Protože mateřskou školu zásadně ovlivňuje právě učitel, je následující kapitola této práce věnována učitelské profesi a jejímu aktuálnímu stavu. Jak bylo uvedeno již v předchozích kapitolách, učitelství pro mateřské školy v současné době prochází určitým procesem profesionalizace a směřuje k tomu, že bude zaveden požadavek na vysokoškolskou přípravu předškolních pedagogů, který dosud nebyl legislativně ukotven. Následující část bude věnována učitelské profesi obecně, následně přímo profesi učitele mateřské školy, a také definování procesu profesionalizace.

Učitelská profese je povolání spojené s určitou kvalifikací nebo odbornými znalostmi a dovednostmi, většinou vykonávané na základě zákonného oprávnění. Zahrnuje činnosti, které učitelé vykonávají a má své vývojové etapy (Průcha, 2002, s. 19).

Učitelská profese by měla směřovat k rozsáhlé profesionalitě, která je postavena na pojetí osobnosti učitele jako odborníka ve výchově, který je odpovědný za lidství budoucího člověka. Správný učitel by se neměl zajímat pouze o to, co učí, ale také jak učí a zejména koho učí (Dytrtová, Krhutová, 2009, s. 16).

Učitele mateřské školy můžeme definovat jako profesionála, který je schopen převzít zodpovědnost za přirozený průběh individuálního vývoje předškolních dětí, včetně jejich rizik a úskalí, která jsou s ní spojena. Tento kvalifikovaný odborník zároveň zodpovídá za celkový osobnostní rozvoj dítěte, který je předpokladem pro zahájení školní docházky (Spilková, 2004, s. 40).

Profese učitele pro mateřské školy v současné době směřuje k profesní specializaci, která je založena na odborném studiu. Tím, že se celkově mění a rozvíjí pojetí předškolní výchovy a vzdělávání, odráží se tyto změny také v přípravě učitelů pro mateřské školy. Učitel by měl být profesně vybaven tak, aby dokázal dostatečně odborně řešit individuální problémy a rizika, které rozvoj dítěte provázejí (Spilková, 2004, s. 40).

Jak je uvedeno v předchozích definicích učitelství pro mateřské školy stále prochází procesem profesionalizace a celkově se u něj stále rozvíjí jakási profesní specializace. Aby byl proces profesionalizace úspěšný, je mimo jiné potřeba, aby učitelé byli na základě svého studia vybaveni rozsáhlými odbornými znalostmi ze svého oboru, i oborů jemu příbuzným.

V rámci snah posunu profese učitele mateřské školy k vyšší profesionalitě potřebují mateřské školy odborníka, který bude vzdělán na terciární úrovni. K tomuto názoru se přiklání experti z OECD, ale také naši odborníci. Učitel mateřské školy by však neměl být vzděláván pouze po odborné stránce, ale měl by disponovat také zralou osobností se znakem mravnosti (Šmelová, 2006, s. 111).

Profesní rozvoj učitelů ovlivňuje také výsledky dětí a to tímto způsobem. Nejprve jsou díky profesnímu rozvoji zkvalitňovány učitelovy znalosti a dovednosti, což se projeví v následné změně výuky, což následně ovlivňuje také konečnou podobu výsledků dětí (Starý, 2012, s. 49 - 50).

Vyšší nároky na profesionalitu učitele přináší v současné době také dvouúrovňové kurikulum. Protože dříve bylo kurikulum řízeno centrálně, nekladlo to na učitelky tak vysoké nároky z hlediska plánování výuky. V současné době je jedním z úkolů, který je kladen na učitele, spolupodílet se na tvorbě školní úrovně kurikula. Tudíž je nutné také v této souvislosti zvyšovat kvalifikaci a profesionalizaci učitelů mateřských škol (Petrová, 2013, s. 46 - 47).

Učitel mateřské školy by si však měl uvědomit, že nedisponuje kompetencemi jiných profesionálů, jako je například psycholog, nebo speciální pedagog i přes to, že se tyto profese mohou zdát podobné, učitel by neměl překračovat ve svém jednání hranici své profese (Pacholík, Lipnická, Machů, Leix, Nedělová, 2015, s. 18).

Přesto, že vysokoškolské studium oboru učitelství pro mateřské školy nabízí studentům možnost získat poznatky také z dalších oborů, které s předškolní pedagogikou souvisí. Měl by si učitel uvědomit, že nemůže suplovat ostatní odborníky a měl by se držet pouze hranic své profese. Pokud je třeba zásahu odborníků z jiného oboru, měl by je pouze v případě potřeby oslovit a spolupracovat s nimi.

Profesionalitu nelze chápat pouze jako odbornost, ta tvoří pouze součást profesionality, ale do popředí se v současné době dostává také osobnostní zralost a etika pedagoga. Proto by se profesní příprava učitelů neměla omezovat pouze na rozvoj jeho teoretických znalostí, ale také na rozvoj jeho osobnosti (Šmelová, Nelešovská, 2009, s. 12).

Cesta k tomu, aby byl učitel ve své profesi dokonalý, však nikdy nekončí. Po určité době však může nabýt jistých znaků stále se zdokonalujícího mistrovství. Aby byl učitel schopen se stále zlepšovat, je důležité, aby byl schopen jakési sebereflexe, ze které by měl následně ve své profesionalizaci vycházet (Lukášová, 2015, s. 19).

Jak můžeme pozorovat u předchozích definic, ve většině z nich se pojednává o tom, že by učitelství pro mateřské školy mělo směřovat k vyšší profesionalitě. Z toho lze usuzovat, že se nejedná o profesi jako takovou, také k této problematice se vyjadřuje odborná literatura.

Učitelství v současné době reprezentuje spíše status semiprofese, což znamená, že zatím ještě nesplňuje zcela všechny požadavky, kladené na profesi jako takovou. Je však na nejlepší cestě k profesionalizaci a v budoucnu požadavky profese pravděpodobně naplní. Učitelství usiluje o to, aby budoucnu statut profese splňovalo, zejména kvůli vyššímu společenskému statusu a jakési prestiži, kterou s sebou profese jako takové nesou (Wiegerová, 2015, s. 12).

Profesionalizaci je možné chápat, jako jakousi cestu k uznání učitelství jako pravé, skutečné profese. Podstatou profesionalizace je dle mnohých autorů, posílení expertnosti učitelů v procesech vzdělávání, která je založena na specifických profesních znalostech a dovednostech, zejména co se týká pedagogicko-psychologické a didaktické oblasti. Pro proces profesionalizace je také důležité, vytvořit příležitosti k tomu, aby se učitelé mohli spolupodílet na tvorbě nových poznatků (Spilková In. Wiegerová, 2010, s. 11).

Jak je výše uvedeno, proces profesionalizace učitelské profese mimo jiné souvisí také se vzděláním předškolních pedagogů. Lze předpokládat, že pokud by byl vyřčen požadavek na terciární vzdělávání učitelů pro mateřské školy, pomohlo by to také učitelství dostat se o krok blíže ke statutu profese. Vysokoškolská příprava učitelů, by mohla zvýšit také prestiž učitelství v očích široké veřejnosti.

Proces profesionalizace, o kterém se zmiňují výše zmínění autoři, představuje jakýsi evoluční vývoj kdy se z povolání, nebo řemesla může při splnění určitých podmínek stát po nějakém čase profese. Tento proces v sobě zahrnuje mimo jiné také zvyšování profesionální úrovně učitele, a měl by vézt k tomu, že budou zavedeny jakési profesní standardy, které budou obsahovat souhrn profesních kompetencí, a profesních požadavků na učitele (Wiegerová, 2015, s. 123).

2 FORMOVÁNÍ PŘEDSTAV STUDENTŮ O MATEŘSKÉ ŠKOLE

Protože empirická část této práce je věnována představám studentů o mateřské škole, je nutné zde také charakterizovat představy všeobecně. Stejně jako jakékoli jiné představy vychází i představy studentů o mateřské škole z jejich dosavadních vzpomínek a zkušeností, které studenti získali ve svém dosavadním životě.

Představy jsou určitou rekonstrukcí vnímaného, ale poskytují také materiál tvořivosti a mohou být různě kombinovány v nové útvary, které následně již nejsou mentálním obrazem skutečnosti, ale specifickou mentální strukturou (Nakonečný, 1997, s. 236).

Právě tato definice představ je pro účely této práce klíčová. Představy, které budeme od participantů v praktické části práce získávat, budou vycházet z jejich vlastní zkušenosti s mateřskou školou, se kterou budou participanté ve své mysli dále pracovat a na jejím základě vytvoří a definují vlastní nové představy o mateřské škole.

Psychologický slovník uvádí následující definici představ: „*Obsah vědomí, vybavený či přepracovaný minulý zážitek a vjem; lze je dělit podle druhu smyslů.*“ (Hartl, Hartlová, 2016, s. 462) Dále slovník uvádí jednotlivé dělení představ – představy zrakové, sluchové, čichové a hmatové. Představy lze dělit také podle toho, v jakém smyslu jsou vyvolány (představy kombinované nebo jednoduché).

Představa je mentální reprezentace věcí, které v daném momentu nejsou vnímány pomocí smyslových orgánů. Představivost je schopna reprezentovat i věci, se kterými se člověk dosud nikdy smyslově nesetkal. Přesto, že většina výzkumů se soustředila zejména na zrakové představy, představivost se týká všech sensorických oblastí (zrak, sluch, čich, chuť atd.) (Sternberg, 2002, s. 246).

Představy, které si vytváříme ve své mysli, nejsou identické s vjemy, které působí na naše smysly. Naše představivost navíc s představami dále pracuje a různě je formuje na základě našich zkušeností. Například zkombinuje dvě vzájemně odlišné představy a zformuje je do třetí nové, zcela originální představy (Sternberg, 2002, s. 253 - 256).

Jak je patrné z předchozích definic představ, představy mohou být buďto určitou rekonstrukcí toho, co člověk v minulosti zažil, nebo mohou v mysli člověka vznikat úplně nové představy, které si vytvoří pomocí spojení více představ dohromady s využitím vlastních zkušeností. Co se týká představ studentů o mateřské škole, také v nich se promítají

jejich vlastní zkušenosti a jejich vzpomínky na mateřskou školu. Představy studentů ovlivňují dále také jejich poznatky získané během studia tohoto oboru.

Fantazijní představy se na rozdíl od vzpomínkových představ liší tím, že jsou jedincem přetvořeny tak, že zcela mění svůj základ. Tyto představy vycházejí také z předchozí vnímané skutečnosti, avšak se svou konečnou podobou značně liší (Vágnerová, 2016, s. 151).

Můžeme dále rozlišovat také představy spontánní a navozené vlastním úsilím. Představy do značné míry můžeme ovládat vlastní vůlí, vyvolávat je, nebo také potlačovat. To, že můžeme své představy do jisté míry ovládat, znamená, že za ně máme také jakousi odpovědnost. Schopnost ovládat své představy je však omezená, a někdy naše vůle k potlačení některých představ nestačí (Říčan, 2005, s. 62).

Co se týká empirické části této práce, budeme zde tedy pracovat s představami navozenými. Participantů zde budou zaznamenávat své představy na určité předem stanovené téma, a budou se tedy snažit cíleně si představy na toto téma ve své mysli vyvolat.

Představy jsou jakousi reprodukcí dříve vnímaného, a mají centrální původ – vznikají v mozku. Představy můžeme dělit na vzpomínky, poznatky a fantazijní představy. Představy fungují na principu asociace, vystupují jako reprodukcí obrazy jednotlivých objektů, ale nejsou izolované, vystupují jako celé řetězce. Přičemž jedna představa vyvolává další (Nakonečný, 2013, s. 200 - 202).

Druhy představ

V odborné literatuře se objevují různá dělení představ, Juříčková (2009, s. 40) představy dělí do čtyř základních složek:

1. Podle reprodukování smyslové modality (dělení podle smyslů, tzn. zrakové, sluchové, chuťové, hmatové, taktilní);
2. Podle pamětních představ – vzpomínek – znovuprožití (představy se vytvářejí na základě asociací zákonů, fotografií apod.);
3. Podle fantazijních představ (představy jsou vytvářeny pomocí popisu nebo na základě vlastního vytvoření);
4. Podle prolínání obou typů představ.

2.1 Vzpomínky

Vzpomínky úzce souvisí s výše zmíněnými představami. V některých publikacích se můžeme přímo setkat s kombinací těchto dvou pojmů. Mluví se zde tedy o takzvaných vzpomínkových představách. Dá se říci, že vzpomínky, které jsme si schopni aktuálně vybavit ve své mysli, jsou představy, kdysi reálně prožité skutečnosti. Protože naše vlastní vzpomínky velmi silně ovlivňují také nové představy, které si v naší mysli vytváříme, ovlivňují také vzpomínky studentů na mateřskou školu jejich současnou představu o mateřské škole.

Ve vzpomínkách si člověk vyvolává obrazy toho, co dříve reálně prožil. Vzpomínky se vybavují spontánně, na základě určitých asociací. Vzpomínky se vyznačují dvěma důležitými znaky – vědomým vztahem k minulosti a konkrétní jedinečností obsahu. Jedná se vlastně o vzpomínkové představy, ve kterých je obsažen kus individuální minulosti, který je však ovlivněn vlastním postojem vědomí, který tato osoba měla ve chvíli, kdy danou situaci prožívala. Vzpomínky však nejsou přesnou kopií zážitků, ale vždy se jedná o nové zpracování jeho fragmentů (Nakonečný, 2002, s. 276).

Jak je zde uvedeno, vzpomínky se nám vybavují na základě určitých asociací, což platí také o vzpomínkách studentů na mateřskou školu. Znamená to, že na základě jedné vzpomínky se nám vybaví další vzpomínky, které spolu nějakým způsobem souvisí.

Vzpomínky se dají popsat také jako představy oživující minulý zážitek. Tyto představy jsou provázeny také citovým doprovodem okamžiku vzniku. Mohou být však ovlivněny také citovým stavem, v okamžiku vyvolání. Dávno zapomenuté a uměle vyvolané vzpomínky, mají vždy silný emocionální doprovod. Z toho je tedy možné usuzovat, že pro většinu situací je emocionální paměť trvalejší, než paměť faktografická (Hartl, Hartlová, 2010, s. 678).

To že jsou vzpomínky spojeny se silným emocionálním prožitkem, se vztahuje také na vzpomínky studentů na jejich období v mateřské škole. Dá se říci, že čím silnější měla naše vzpomínka v době jejího vzniku emocionální doprovod, tím více se nám vryla do paměti a právě díky tomu jsme schopni se i v dospělosti vrátit ke vzpomínkám z tohoto raného období našeho života.

Vzpomínky se mohou vybavovat spontánně i úmyslně. Jejich obsah tvoří propojování skutečných zážitků, s projekcemi aktuálních představ, jedná se tedy o skutečnou konstrukci kdysi prožité zkušenosti (Nakonečný, 2003, s. 223).

Vzpomínkové představy

Vzpomínkové představy lze charakterizovat jako nově vytvořené verze dříve se vyskytující skutečnosti. Tento typ představ je typický tím, že může být neúplný a neobsahuje tolik detailů. Jedinec, který si vytváří vzpomínkové představy, musí disponovat velkou mírou představivosti (Damasio, 2000; Plháková, 2004 in Vágnerová, 2016, s. 150).

Předvědomé vzpomínky

Mnohé vzpomínky, které aktuálně nepůsobí na naše vědomí, mohou být v případě potřeby do vědomí vyvolány. Takže se v tu chvíli stávají opět součástí našeho vědomí. Jsou to specifické vzpomínky na osobní události, ale také informace, které jsme nashromáždili v průběhu života, například znalost významu slov. Zahrnují také naučené dovednosti, jako je například řízení auta, nebo zavazování tkaniček (Nolen-Hoeksema, 2012, s. 244).

Dá se říci, že v empirické části práce budeme pracovat právě s předvědomými vzpomínkami studentů. Tyto vzpomínky budou u studentů vyvolány právě na základě tématu, které jim bude na úvod tematického psaní zadáno. Na základě tohoto tématu se jim budou následně v jejich mysli vybavovat vzpomínky na mateřskou školu a z těchto předvědomých vzpomínek se tak v tuto chvíli stanou vzpomínky vědomé. Jak je již uvedeno výše, vzpomínky jsou úzce spjaty s představami a právě na jejich základě představy vznikají

2.2 Zkušenosti

Protože zkušenost ovlivňuje naše představy, je důležité pro účely této práce definovat také tento pojem. V literatuře se uvádí, že zkušenost vychází z prožitků člověka a také je pro každého člověka velmi individuální – subjektivní. Z toho vyplývá, že také představy, které jsou ovlivněny naší zkušeností, jsou také velmi subjektivní.

Zkušenost je možné definovat jako poznávání světa, které se opírá o smysly člověka, jeho prožitky, sociální styk a praktickou činnost. Blíže je možné definovat také individuální zkušenost, v tomto případě se jedná o souhrn individuálních vědomostí, dovedností, návyků, zájmů prožitků, sociálních vztahů a praktických činností, které člověk získá během života. Jsou osobité pro každého člověka a je obtížné vlastní zkušenosti předat jiným (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 384-385).

Zkušenost není subjektivní, vzniká díky interakci jedince se svým blízkým i vzdáleným okolím. Vzniká tím, že člověk a okolí vzájemně interagují a proměňují se. Okolí proniká do člověka, který jej poznává, a člověk následně reaguje a jedná novým způsobem. Prostupují se a ani okolí ani jedinec nezůstávají stejné. (Šíp, 2016, 145 - 146)

Zkušenost je to, co bylo prožito, a uchováno v paměti jedince. Nejedná se pouze o pasivní položku v naší paměti, ale je jejím aktivním prvkem. Proces získávání zkušeností a změn, které zkušenosti následně vyvolají, tvoří podstatu učení. Zkušenosti jsou pro člověka zdrojem poznání a také prostředek interakce člověka s okolím (Hartl, Hartlová, 2010, s. 692).

Dá se tedy říci, že do zkušeností studentů s mateřskou školou můžeme zařadit jak jejich vlastní zkušenosti z období dětství v mateřské škole, tak také zkušenosti z praxí v mateřské škole, ale v neposlední řadě i zkušenosti, získané studiem oboru učitelství pro mateřské školy. Ze zkušeností studentů následně vychází jejich představy o mateřské škole, které budou dále analyzovány v empirické části této práce.

V literatuře často dává pojem zkušenost do souvislosti s pojmem učení, mluví se o nich dokonce jako synonymech. Učení ze zkušenosti vychází a zároveň novou zkušenost také vytváří. Ze zkušenosti vychází také očekávání toho, co nastane. Zkušenost je relativní a postupem času se může měnit (Nakonečný, 2004, s. 105 – 106).

Zkušenost je v psychologickém slovníku (Hartl, 2004, s. 304) definována jako: „*poznání, které přichází z prostředí „vně“ člověka prostřednictvím činnosti, pozorování a pokusů; hlavní a prvotní zdroj poznatků člověka o světě.*“ Často bývá zaměňováno za pojem empirie, které slouží jako synonymum pro slovo zkušenost.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Základními teoretickými východisky výzkumu jsou klíčové pojmy, jako student učitelství pro mateřské školy, představa a zkušenost. Tyto pojmy jsem blíže definovala v teoretické části mé práce. Praktická část této diplomové práce se zabývá tím, jaké mají studenti učitelství pro mateřské školy představy o mateřské škole. V následujících kapitolách se budu zabývat vytvářením vlastní teorie. Tato teorie bude podložena daty z analýzy tematického psaní.

3.1 Hlavní výzkumný cíl.

Hlavním výzkumným cílem této diplomové práce bylo objasnit, jaké mají studenti učitelství představy o mateřské škole.

3.1.1 Dílčí výzkumné cíle

Níže uvedené dílčí výzkumné cíle vychází z hlavního výzkumného cíle:

- Odkrýt, jak si studenti učitelství představují prostředí mateřské školy.
- Zjistit, jaké jsou představy studentů učitelství o filozofii a koncepci mateřské školy.
- Zjistit, jak si studenti učitelství představují profesi učitele mateřské školy.

3.1.2 Výzkumné otázky

Výzkumné otázky byly sestaveny na základě výše uvedeného hlavního výzkumného cíle a dílčích výzkumných cílů:

- Jaká je představa studentů učitelství o mateřské škole?
- Jaké jsou představy studentů učitelství, co se týká prostředí mateřské školy?
- Jaké jsou představy studentů učitelství, co se týká koncepce a filosofie mateřské školy?
- Jaké jsou představy studentů o profesi učitele mateřské školy?

3.2 Výzkumná metoda

Metodou sběru dat bylo tematické psaní textu. Jedná se o volné autorské psaní textu, při kterém účastníci píšou text na předem zadané téma. Psaní je volné, což znamená, že jej výzkumník neřídí a nezasahuje do něj, není také omezeno rozsahem. V tematickém psaní

tedy mají participanti možnost projevit své subjektivní názory (Wiegerová, Gavora, 2014, s. 516 - 517).

Oslovila jsem studentky prvního ročníku oboru učitelství pro mateřské školy, které byly velmi ochotné a metodou tematického psaní, mi vylíčily své představy o mateřské škole. Účast na výzkumu byla dobrovolná. Svůj text mi studentky psaly ručně, následně jsem jej přepsala do elektronické podoby.

Participantkám nebyl zadán rozsah práce, a nebyly omezeny ani časově. Na úvod měly pouze všechny studentky stanovené stejné téma, ke kterému se následně vyjadřovaly formou volného psaní.

3.3 Výzkumný soubor

Základním výzkumným souborem mé diplomové práce jsou studentky prvního ročníku oboru učitelství pro mateřské školy z jedné moravské univerzity. Výběrový soubor se skládal z celkem čtyřiceti participantek. Způsob výběru výzkumného souboru pro účel tohoto výzkumu byl dostupný výběr.

Výzkumný soubor mé diplomové práce tvořilo 40 studentek prezenčního studia, ve věku 19 – 20 let. Z důvodu ochrany jejich soukromí zde nejsou uvedena jména, ukázky z tematických psaní jsou označeny písmenem S – studentka a číslem, které odpovídá pořadovému číslu tematického psaní.

Jako výzkumný soubor jsem si zvolila studentky prvního ročníku, protože předpokládám, že jejich představy ještě nejsou natolik ovlivněny studiem na vysoké škole, ale vychází zejména z jejich vlastních zkušeností s mateřskou školou.

3.4 Postup při zpracování dat

Analýza dat v kvalitativním designu výzkumu je odlišná od analýzy dat v kvantitativním designu. V kvantitativním designu jsou kategorie dány předem. V kvalitativním designu výzkumu se kategorie vytváří až v jeho průběhu, na základě interpretace dat a sémantické podobnosti výpovědí participantů (Švaříček, Šeďová, 2014, s. 16).

Analýza získaných textů tematického psaní proběhla pomocí tvorby významových kategorií na základě podrobného prostudování všech získaných textů. Po získání všech textů proběhlo pečlivé seznámení se všemi pracemi. Následně byly určeny kódy, a na jejichž základě vznikly významové kategorie. Texty byly kódovány na základě otevřeného kódování.

V interpretaci výzkumných zjištění jsou uvedeny úryvky z tematických psaní, pro lepší pochopení interpretací a také pro jejich větší důvěryhodnost. Jak už je výše uvedeno, z důvodu anonymity jsou tyto interpretace označeny pouze písmenem **S** – student a pořadovým číslem tematického psaní.

4 INTERPRETACE VÝZKUMNÝCH ZJIŠTĚNÍ

V získaných tematických psaních se bez výjimky objevuje pět hlavních oblastí, ke kterým se participantky ve svých výpovědích vyjadřují. Proto je následující část práce rozčleněna do pěti podkapitol, v nichž budou v každé zvlášť interpretovány významové kategorie, které se k danému tématu váží. Ke každé z významových kategorií jsou zde vloženy ukázkové autentické citáty.

4.1 Vzpomínky na mateřskou školu

První oblastí, která se ve výpovědích studentek objevovala, byly vzpomínky na mateřskou školu. Jak je uvedeno také v teoretické části práce, představy vycházejí z vlastní zkušenosti člověka a jsou touto zkušeností velmi ovlivněny. Také z toho vychází předpoklad, že participantky ve svých výpovědích velmi frekventovaně uváděly, vzpomínky na své dětství a své vlastní zkušenosti s mateřskou školou. Z výpovědí lze pozorovat, že si participantky vybavují zejména různé nevšední akce, které se v mateřské škole odehrávaly, nebo nějaké klíčové momenty, které participantky natolik ovlivnily, že se jim vryly do paměti. Participantky se většinou shodují na tom, že si moc nevzpomínají na běžný chod mateřské školy a na činnosti, které s nimi realizovaly paní učitelky. Tyto vzpomínky se dále dělily na vzpomínky z vlastního dětství a na vzpomínky z pedagogické praxe v mateřské škole. O důležitosti pedagogických praxí se dočteme také v odborné literatuře:

Pedagogická praxe je pro studenty příležitostí, kde mohou své dosud nabyté teoretické a odborné znalosti využít v praxi. Student získává v této fázi také určitou zodpovědnost za své rozhodování a proto je důležitá také následná reflexe. Díky reflektování své praxe má student možnost uvědomit si své limity a mezery v odbornosti (Havel, Janík, 2004, s. 36).

Pro účely této práce jsou tyto vzpomínky participantek rozčleněny do tří významových kategorií, které jsou dále podrobněji interpretovány.

4.1.1 Co jsme v mateřské škole dělali

Z výpovědí studentek lze pozorovat, že jejich vzpomínky na mateřskou školu jsou spojeny s určitými činnostmi a aktivitami, kterých se samy jako děti v mateřské škole účastnily. Ve výpovědích se nejfrekventovaněji objevují vzpomínky na výjimečné akce organizované mateřskou školou. V tematických psaních se nejčastěji objevila vzpomínka na oslavu přechodu na základní školu, jak uvedla například participantka **S9**. Participantka zde podobně jako

další participantky uvedla, že tento den, byl v její mateřské škole pojat velmi slavnostně, což také přispělo k tomu, že si na něj participantky vzpomínají. Dále se ve výpovědích participantek velmi frekventovaně objevují také vzpomínky na další slavnostní akce organizované mateřskou školou, jako jsou například karnevaly, besídky, oslavy narozenin atd. O těchto akcích se ve své výpovědi zmiňuje například participantka **S23**. Velmi častou vzpomínkou na mateřskou školu byla také vzpomínka na volnou hru. Participantky ve svých výpovědích vnímají volnou hru jako prostor pro rozvoj tvořivosti, a dále také možnost pro děti zorganizovat si svůj vlastní čas. K volné hře se ve svém tematickém psaní vyjádřila například participantka **S32**. Volná hra je ve výpovědích participantek často spojována také se vzpomínkami na kamarády z mateřské školy.

S9:... to si pamatuji na den, kdy přišli všichni rodiče a konala se tradiční zahradní párty. Jako předškoláci, jsme **každý byl pasován na školáka a loučili se se školkou**.

S23: Měla jsem ale strašně ráda **velkolepé karnevaly**, kde jsme chodily v převlecích a také ty **narozeninové oslavy**, kdy každý oslavenec dne byl pěkně ve školce oblečený, měl dort se svíčkami a posadil se na modrý trůn, kde jej paní učitelka vyfotila. Těšili jsme se na to celý rok.

S32: Vzpomínám si na to, **jak jsme si hrávali s ostatními kamarády, na pískovišti na školní zahradce**. Pamatuju si, že jsme měli nejradši chození na toto hřiště, protože jsme **měli spoustu neomezených možností**, jaké nástroje a hračky můžeme využívat a to nás bavilo ze všeho nejvíce.

4.1.2 Nucené činnosti v mateřské škole

V tematických psáních se však bohužel objevily také nějaké negativní vzpomínky na mateřskou školu. Pozitivní vzpomínky však nad negativními ve většině tematických psaní velmi převažovaly. Většina negativních vzpomínek také nebyla zcela zásadního charakteru a na některé už participantky vzpomínají v dnešní době spíše s úsměvem. Což se týká například nucení do spánku, některé participantky ve svých výpovědích vtipně poukázaly na to, že v současné době už by si po obědě šly lehnout dobrovolně. Nejčastěji se ve výpovědích participantek objevovala špatná zkušenost s nucením do jídla, což ve své výpovědi uvedla například participantka **S12**. Ve výpovědích participantek se však objevila také negativní vzpo-

mínka na memorování v mateřské škole, například ve výpovědi participantky **S5**. Ve výpovědích se objevila také negativní vzpomínka na křivdu – přes to, že dítě mělo pravdu, učitel mu nevěřil. Tuto vzpomínku ve své výpovědi uvádí také participantka **S39**.

S12: Co se týče těch horších vzpomínek, pamatuju se například na typický oběd v MŠ. **Vše se muselo do posledních zbytků sníst**, kamarádka u stolu naproti mně pravidelně dávala jídlo. Na tohle dobré vzpomínky vážně nemám.

S5: Také si pamatuju besídky pro rodiče, **při kterých jsme slepě odříkávali naučené básně**.

S39: ...Já jsem pak šla za paní učitelkou a **nikdo mi nevěřil, tak jsem se rozplakala, až po té co jsem plakala, začala učitelka hledat jeho pyžamo a úspěšně ho našla**. Je to moje asi jediná špatná vzpomínka na školku, ale nejvíce mi zůstala v paměti

4.1.3 Z pedagogické praxe studenta

Poslední kategorií, která se ve výpovědích participantek objevila z oblasti vzpomínek na mateřskou školu, byly vzpomínky na vlastní praxi v mateřské škole. Z těchto výpovědí lze identifikovat, že studentky vnímají svůj pobyt na praxi v mateřské škole jako pozitivní a velmi obohacující. Participantka **S9** ve své výpovědi vzpomíná na poslední den na praxi během středoškolského studia. Participantka **S14** ve své výpovědi popisuje den, kdy navštívila mateřskou školu ze své vlastní iniciativy.

S9: Má poslední vzpomínka na školku je **z období, kdy jsem zde byla jako středoškoláčka na praxi**. V ten den jsem se s dětmi loučila a zůstala jsem tam do odchodu posledního. **Byl to velice příjemný den**. Hráli jsme si ten den na doktory a mám i velice pěknou fotku s nimi.

S14: Moje poslední vzpomínka na mateřskou školu je z doby, asi 4 měsíce zpátky. **Byla jsem ve svém volném čase** na náslech ve svém místě bydliště v MŠ Bělotín... .. Bylo to moc fajn, že jsem měla možnost nahlédnout do chodu MŠ mimo školní praxi a **určitě mi to ukázalo spoustu věcí**.

Shrnutí celé kategorie vzpomínky na mateřskou školu

V této kategorii participantky uváděly své vzpomínky na mateřskou školu, tyto vzpomínky se dále dělily na vlastní vzpomínky z období, kdy studentky navštěvovaly mateřskou školu

jako děti a na vzpomínky z pedagogických praxí. Vzpomínky na období dětství v mateřské škole se dále dělily na vzpomínky na aktivity, které se v mateřské škole realizovaly a dále na jakési činnosti, do kterých byly děti v mateřské škole nuceny. Co se týká vzpomínek z pedagogických praxí, studentky zde nejčastěji popisovaly přímo nějakou vzpomínku z praxe a často také hodnotily, že jsou pro ně praxe velmi přínosné.

4.2 Vzpomínky na učitele mateřské školy

Další zásadní oblastí, která se v tematických psaních objevila, byla oblast vzpomínek na učitele mateřské školy, z dob, kdy participantky mateřskou školu navštěvovaly. Také tyto vzpomínky se dělily na pozitivní a negativní. Z výpovědí participantek je patrné, že právě osoba učitele vystupuje v jejich vzpomínkách na mateřskou školu velmi zásadně, a že osoba učitele tyto vzpomínky velmi ovlivnila. Studentky ve svých výpovědích vycházely ze svých vlastních zkušeností s učiteli. V pozitivních vzpomínkách na učitelky se nejčastěji objevovaly osobnostní charakteristiky učitelky jako usměvavá, oblíbená, nápaditá s kladným vztahem k dětem. Co se týká kladného vztahu k dětem, v literatuře se k němu váže také pojem pedagogická láska:

Pedagogická láska je projevem citu učitele k dítěti. Je to takový cit, který napomáhá dětem kultivovat jejich vlastní city pro smysl vzdělávacího úsilí školy. Dále také děti ubezpečuje, že se jim v jejich úsilí dostane porozumění a podpory (Lukášová, 2015, s. 32).

Co se týká negativních vzpomínek na učitelky, opět se zde objevují charakteristiky jejich osobnosti, v tomto případě s negativním zabarvením, například nesympatická. Celkově se však v této oblasti projevují zejména negativní nebo konfliktní situace, ve kterých právě učitelka figuruje, nebo je dokonce způsobila. Ve dvou výpovědích se dokonce objevily vzpomínky na fyzické tresty ze strany učitele v mateřské škole.

4.2.1 Dobré vzpomínky na učitelku

Další významnou kategorií v oblasti vzpomínek na mateřskou školu, která se ve výpovědích participantek objevovala, byla kategorie vzpomínek na pedagoga, který participantky v mateřské škole učil. Ve většině výpovědí byl pedagog charakterizován jako oblíbený člověk. Například také ve výpovědi participantky **S19**. Dále se v tematických psaních objevoval také aspekt kladného vztahu pedagoga k dětem. O kterém ve své výpovědi napsala také participantka **S21**. Ve výpovědi participantky **S29** se objevilo také tvrzení, že existuje vztah mezi osobními předpoklady učitelky a vzpomínkami dětí. Tedy přesněji že tvořivost učitelky ovlivňuje rozmanitost vzpomínek dětí.

S19: Paní učitelky ve školce jsem měla moc ráda a trhalo mi srdce, že jsem musela odejít. Ráda vzpomínám na čtení pohádek, které nám paní učitelka četla. Měla krásný přednes.

S21: Dostali jsme paní učitelku, která měla opravdu krásný vztah s dětmi a díky ní chodilo do školky rádo spousta dětí. S dětmi si hrála vždy, když jsme do školky přišly, hezky nás uvítala, obejmula, a dovedla mezi ostatní děti.

S29: Na mateřskou školu mám celkově hodně vzpomínek, neboť **paní učitelky, které jsme měly ve třídě, byly velmi nápadité a tudíž i naše (moje) vzpomínky, zážitky velmi pestré.**

4.2.2 Špatné vzpomínky na učitelku

V několika tematických psaních, se objevil také problém fyzických trestů ze strany učitelek mateřských škol, v současné době jsou však již fyzické tresty v mateřské škole naprosto nepřijatelné. Svou zkušenost s fyzickým trestem popsala například participantka **S17**. Ve výpovědích se však objevily také nějaké negativní zkušenosti s pedagogy, jako například nezájem pedagogů o děti jako například ve výpovědi participantky **S26**. Ve výpovědích participantek se také objevil faktor zastrašování ze strany učitele. Svou zkušenost ze zastrašování budoucím přechodem na základní školu zde popsala například participantka **S25**. Participantka **S13** ve svých vzpomínkách poukazuje na nedostatečné zdravotnické vzdělání a následnou způsobenou chybu při ošetření. Následně participantka uvádí, že dívky této zkušenosti si uvědomila, že učitelky mateřské školy by měly mít vzdělání i z jiných oborů, které přímo nesouvisí s pedagogikou, ale s péčí o děti ano.

S17: Má poslední vzpomínka na mateřskou školu, je loučení se s paní učitelkou, která mi byla krajně nesympatická, **jelikož na besídce téhož roku jsem nechtěla recitovat jednu básničku, a tak mě uhodila, což jsem jako malá brala jako své pochybení.**

S26: Sem tam jsme něco vytvářely, nějaké kreslení, modelování, ale **hlavně si pamatuju, že jsme si různě hráli a učitelky jenom seděly opodál a pily kafičko, nebo čaj.** (Nebo kdo ví, co pily.)

S25: Někdy nás **učitelky strašily, že ve škole už to nebude taková zábava**, ale i přes to se tam většina mých kamarádů těšila. Já jsem se netěšila, protože jsem věděla, že si tam už nebudu moci hrát, a taky jsem byla smutná z toho, že už se nebudu potkávat s kamarády, co byli o rok mladší.

S13: Když mě jednou bolest ucha přepadla ve škole, **paní učitelka mi jej zavázala do šátku, aby bylo v teple – což byla samozřejmě chyba.** Teď si díky tomu uvědomuji, že **učitelky MŠ musí mít vzdělání i z jiných oborů** a musí mít znalosti od všeho trochu.

Shrnutí celé kategorie vzpomínky na učitele mateřské školy

V oblasti vzpomínek na učitele mateřské školy můžeme pozorovat rozdělení těchto vzpomínek na dobré vzpomínky na učitelku a špatné vzpomínky na učitelku. Tyto vzpomínky se ve většině případů váží k nějaké konkrétní situaci, která je se vzpomínkou spojena. Celkově však ve výpovědích participantek převažovaly dobré vzpomínky na učitelku mateřské školy.

4.3 Proměny mateřské školy

Další důležitou oblastí, která se se objevila ve všech tematických psaních, jsou proměny mateřské školy od doby, kdy ji navštěvovaly participantky výzkumu do současnosti. Participantky ve svých výpovědích srovnávaly, jaké rozdíly se v mateřských školách od dob jejich dětství udály, a také hodnotily, zda tyto proměny vnímají kladně, nebo spíše záporně. Pro účely této práce jsou proměny mateřské školy, které byly identifikovány ze strany participantek rozčleněny do sedmi významových oblastí, které jsou dále podrobněji interpretovány. První oblast, na kterou studentky v této části svých výpovědí poukazují, jsou změny prostředí a vybavení mateřské školy. Studentky zde poukazují na pronikání moderních technologií do mateřských škol. Dále se studentky pozastavují nad změnou přístupu k dětem, zde studentky zmiňují zejména podporu individuality dětí a také možnost svobodné volby dětí. Další klíčovou změnou z pohledu studentek je zařazování dvouletých dětí do mateřských škol. Protože se tato otázka stává stále více aktuální, vyjadřuje se k ní také odborná literatura:

Pro zařazení dvouletých dětí do mateřských škol je nutné upravit podmínky pro předškolní vzdělávání – snížení počtu dětí ve třídě, posílení pedagogického i nepedagogického personálu, přizpůsobení denního režimu, psychohygienických podmínek, prostoru, vybavení a podobně. Je nutné respektovat vývojové zvláštnosti a potřeby dětí této věkové skupiny. Tyto změny by se měly projevit také v přípravě a vzdělávání pedagogů (Opravilová, 2016, s. 158).

Následně studentky poukazují na rozvoj předškolní pedagogiky jako vědního oboru. Další oblastí, která se ve výpovědích studentek z hlediska proměn mateřské školy, byla pronikání proudů alternativní pedagogiky na současný „trh mateřských škol“ v českém prostředí. V literatuře se o alternativních vzdělávacích programech uvádí následující:

Alternativní vzdělávání je možné definovat jako směr odlišný od tradičně pojatého, nebo běžně užívaného způsobu vzdělávání. Alternativní vzdělávací program nabízí rodině možnost výběru, mezi dvěma nebo více možnostmi vzdělávání. Alternativní výchovné a vzdělávací programy se začaly objevovat ve školství v souvislosti s reformní pedagogikou – začátek 20. století. Hlavní myšlenkou, ze které většina alternativních pedagogických směrů vychází je myšlenka pedocentrismu. Na základě této myšlenky by mělo být pro děti vytvo-

řeno prostředí, které bude přirozeně podporovat jejich rozvoj a vytvoří pro děti dostatek činností, které budou zdrojem jejich zkušeností. V českém prostředí našly alternativní programy své místo až po roce 1990 (Průcha, Kořátková, 2013, s. 120).

Dále se studentky pozastavovaly nad systémovými a legislativními změnami v mateřských školách. Ve výpovědích některých studentek se však také objevilo tvrzení, že některé mateřské školy zůstávají beze změn.

4.3.1 Ted' mateřská škola vypadá jinak

Změna, kterou participantky vnímají jako velmi zásadní je pronikání informačních technologií a celkově moderních technologií a hraček do mateřských škol. Některé studentky však vzápětí také dodávají, že ne vždy jsou tyto technologie využívány správně, jako například participantka **S18**. Ve výpovědích participantek byly patrné také názory, že ne vždy využívání moderních technologií v mateřské škole vede k lepšímu výsledku práce pedagoga a často si dle jejich názoru pedagogové svou práci prostřednictvím těchto technologií pouze usnadňují. Dále participantky ve svých výpovědích poukazovaly na změnu prostředí a vybavení všeobecně, mimo jiné také co se týká pomůcek. K této oblasti se vyjádřila také participantka **S3**.

S18: Osobně si myslím, že školky se změnilly hodně. **Největší chybou je podle mě to, že školky mají čím dál více technických pomůcek**, které ale nevyužívají správným způsobem. Není mi sympatické, když vidím, že **už ani v mateřské škole dětem nečtou pohádky, ale pouze zapnou televizi.**

S3: Mateřská škola se hodně změnila, **hlavně ve vybavení. Nový moderní nábytek, umývárna i WC. Také je více pomůcek, výtvarných potřeb, hraček...** Nejvíce je však nových deskových společenských her, ty někdy šahají až po strop.

4.3.2 Snaha o lepší chování k dětem

Jako největší změnu v přístupu k dětem participantky vnímají to, že v současné době je kladen velký důraz na individualitu dětí, dle výpovědí tuto změnu studentky vnímají jako pozitivní. Tuto změnu ve své práci zaznamenala také participantka **S2**. Další změnou ke které se studentky ve svých výpovědích vyjadřovaly je to, že děti v dnešní době mají možnost svobodné volby – nejsou nuceny zapojovat se do aktivity, do jídla ani do spánku, o své činnosti se děti mohou svobodně rozhodnout. Tuto problematiku ve své výpovědi zmiňuje například

participantka **S30**. Ve výpovědích participantek se objevily také názory, že se od dob jejich navštěvování mateřské školy, zvýšily nároky na děti, ale také nároky rodičů na mateřskou školu. O tomto faktu ve své výpovědi mluví například participantka **S12**.

S2: Taky se podle mě změnil přístup k dítěti. Dnes se **klade důraz na respektování individuality**.

S30: Nejvíce si troufám říct, v přístupu učitelek. Už **děti netlačí do aktivit, činností, ani jídla**. Mají na výběr. Dnešní děti mají možnost zvolit si, co chtějí dělat, a jak to chtějí dělat. My tu možnost neměli.

S12: Podle mě určitě školka prošla mnoha změnami, co se týče nejen budovy samotné a prostředí, **ale i nároky na děti se zvyšují** a mění se přístup k nim... .. **Rodiče zvyšují svoje nároky na školku**, vybírají přesně takovou, aby odpovídala specifikům jejich dítěte.

4.3.3 Běžná mateřská škola má i dvouleté děti

Další změnou, kterou v současné době vnímají participantky výzkumu jako zásadní je začleňování dětí mladších tří let do mateřské školy. Participantka **S7** vidí v přijímání dětí mladších tří let do mateřské školy největší riziko ve vyšších nárocích na učitele. Participantka **S20** navrhla řešení v podobě samostatné třídy pro dvouleté děti vzhledem k tomu, že péče o dvouleté děti je pro učitelky náročnější.

S7: Změna je však v tom, **že stále více navštěvují školku děti mladší tří let**. To vyžaduje podle mého **dobré schopnosti učitelů**.

S20: Velkou **změnu však vidím v přijímání dvouletých dětí**, což já beru jako nevýhodu pro učitelky, které se pak **musí o ně více starat**, určitě bych nejen já, ale i ony uvítaly **třídu, která by byla jen a právě pro dvouletáčky**.

4.3.4 I předškolní pedagogika se vyvíjí

Participantky ve svých výpovědích zaznamenaly změny, nejen co se týká samotné instituce mateřské školy, ale také celkový rozvoj vědního oboru předškolní pedagogiky a vnímají také vyšší profesionalitu předškolních pedagogů. O tomto faktu se zmiňuje také participantka **S17**. Participantka **S29** ve svém tematickém psaní přímo zmiňuje rozvoj pedagogiky jako takové.

S17: Vnímám větší profesionalitu a větší zájem o děti, více odborných knih a studií ohledně předškolních dětí a vztahu k nim.

S29: Ale jako všechny vědy jdou dopředu, tak i pedagogika

4.3.5 Máme i alternativy

Participantky vnímají velký rozdíl také v koncepci mateřských škol. Zatím co v době, kdy participantky samy jako děti navštěvovaly mateřskou školu, převládal dle jejich názoru jednotný model mateřských škol a všechny mateřské školy byly založeny na jednotné koncepci. V současné době dle jejich názoru existuje více druhů škol s různým zaměřením a je zde také široká nabídka alternativních mateřských škol. Tuto skutečnost ve své výpovědi uvádí například participantka **S2**. Dále se ve výpovědích studentek objevuje názor, že tím, že v současné době existuje více druhů mateřských škol, mají rodiče větší možnost volby při výběru mateřské školy a také zde mluví o atraktivnosti alternativních mateřských škol, toto tvrzení se objevuje například u participantky **S36**.

S2: Určitě se ale změnily druhy školek, dnes jsou s různým zaměřením, alternativní, lesní, za nás byly všechny v podstatě stejné, aspoň si to myslím. Nebo těch druhů alespoň nebylo tolik.

S36: Nejvíce se asi školky mění v tom, že přibývají alternativní a inovativní školky, což je pro rodiče velmi atraktivní.

4.3.6 Legislativa se stále mění

Participantky ve svých výpovědích vnímají jako jednu z velmi důležitých změn v mateřské škole také to, že mateřská škola v současné době není již pouze výchovnou institucí, ale také vzdělávací institucí. Tento fakt zaznamenala ve své výpovědi například participantka **S2**. Co se týká kurikulárních dokumentů, vnímají participantky také velkou změnu v zavedení rámcového vzdělávacího programu pro mateřské školy. Participantky se ve svých výpovědích domnívají, že právě tento dokument velmi ovlivnil současnou podobu mateřských škol, na což upozorňuje ve své výpovědi také participantka **S3**.

S2: Také má školka více vzdělávací charakter než dřív.

S3: Hodně mateřské školy změnilo i zavedení RVP. Učitelky musely změnit skoro vše a díky tomuto programu se docela změnil i denní režim.

4.3.7 V některých mateřských školách se zastavil čas

Několik participantek ve svých výpovědích také uvádí, že se některé mateřské školy od dob jejich dětství nezměnily. Studentky tuto skutečnost přisuzují například tomu, že se daná mateřská škola nachází v malém městě. O tomto faktu se zmiňuje například participantka **S16**. Další faktor, který dle studentek ovlivňuje to, že se mateřská škola nezměnila, nebo změnila pouze minimálně, může být dle studentek učitel. Zejména pokud se jedná o staršího pedagoga. Tuto skutečnost uvádí ve své výpovědi participantka **S27**.

S16: Mateřská škola, kterou jsem navštěvovala jako dítě se **podle mě nezměnila vůbec** v ničem, jelikož **je v hodně malém městě**.

S27: Řekla bych ale, že podle toho co vidím na praxích a návštěvách školky v mé vesnici, **kde stále učí ta samá paní učitelka, co učila ještě moji mamku, že se toho za těch patnáct let moc nezměnilo**.

Shrnutí celé kategorie proměny mateřské školy

Tato kategorie se během interpretace výzkumných zjištění ukázala jako jedna ze zásadních. V této kategorii se objevilo celkem sedm podkategorií, ve kterých se studentky vyjadřovaly k tomu, jak se mateřská škola proměnila od dob, kdy ji samy jako děti navštěvovaly do současnosti. Studentky se v této kategorii vyjadřovaly k tomu, že se změnilo prostředí a také materiální vybavení mateřských škol, psaly zde také o jakési změně přístupu k dětem. Jako velkou změnu studentky vnímají také přijímání dvouletých dětí do mateřských škol. Další ze zásadních změn, kterou studentky vnímají je, rozvoj předškolní pedagogiky jako vědního oboru. Další změna, kterou studentky identifikovaly je rozšíření alternativních mateřských škol, a také změny v legislativě. Studentky také zmiňují, že některé mateřské školy se od dob jejich dětství nezměnily vůbec, že se v nich prakticky zastavil čas.

4.4 Jak má vypadat mateřská škola

Nejzásadnější a nejobsáhlejší oblastí, která se objevila ve výpovědích tematického psaní participantek je oblast představ studentek o mateřské škole. Pro účely této práce je tato kapitola nazvána, jak má vypadat mateřská škola. Participantky ve svých tematických psaní v podstatě uváděly, jaká by měla být ideální mateřská škola právě z jejich pohledu nebo jak by měla vypadat mateřská škola, kde by participantky chtěly v budoucnu pracovat. Pro účely této práce je kapitola „*Jak má vypadat mateřská škola*“ rozčleněna do osmi významových oblastí, které byly vytvořeny na základě výpovědí participantek. První oblast, o které se participantky ve svých výpovědích zmiňují je, že mateřská škola by měla disponovat zajímavým, příjemným a zejména podnětným prostředím. K tomuto tématu se vyjadřuje také odborná literatura:

Specifikum prostředí mateřské školy spočívá zejména v tom, že je zcela přizpůsobeno věku dětí předškolního věku. Předměty jsou pro děti dostupné, mohou si je samy podat, a prostředí je vybaveno zajímavě a podnětně. Děti předškolního věku objevují prostředí zejména prostřednictvím smyslů, a také tomuto by mělo být prostředí mateřské školy přizpůsobeno. Prostředí mateřské školy by mělo být barevné, rozmanité z hlediska materiálů, tvarů a mělo by disponovat dostatečným prostorem pro volný pohyb dětí (Kotátková, 2008, s. 21 - 25).

Následně se studentky vyjadřují také k oblasti aktivit, které se v mateřské škole realizují, studentky se shodují na tom, že nabízené aktivity by měly být různorodé a vyjadřují se zde také k míře organizovanosti aktivit. Zajímavou oblastí, která se ve výpovědích studentek objevila je oblast individuality, versus prospěchu skupiny, zatímco většina participantek se domnívá, že je důležité podporovat individualitu dětí a přizpůsobit tomu také způsob práce, jedna z participantek naopak tomuto názoru oponuje a ve svém vyjádření vyzdvihuje prospěch skupiny i přes to, že by to mělo být na úkor individuality, dokonce navrhuje až potlačování identity dětí.

V následující části studentky zmiňují, že mateřská škola by měla zajistit kvalitní přípravu dětí na vstup do základní školy. Dále se studentky shodují na tom, že mateřská škola by měla podporovat proces socializace dětí v mateřské škole. V odborné literatuře najdeme k oblasti socializace následující:

Období předškolního věku je mimo jiné také velmi důležitým obdobím pro rozvoj prosociálního chování. Přirozené sociální prostředí v kolektivu vrstevníků v mateřské škole ji v současné době činí nenahraditelnou (Opravilová, 2016, s. 156).

Za klíčovou studentky považují také spolupráci mateřské školy a rodiny. S tímto názorem se setkáváme také v odborné literatuře:

Dobrá spolupráce s rodiči, umožňuje učiteli získat mnoho cenných informací o dítěti, pomáhá mu dítě lépe poznat, a následně je díky ní učitel schopen lépe a efektivněji dítě vzdělávat. Výzkumy uvádějí, že zapojení rodičů do vzdělávání dětí později vede k jejich vyšší úspěšnosti ve škole a je spojena také s jejich socioemocionálním rozvojem (Syslová, Borkovcová, Průcha, 2014, s. 121).

Následně se studentky vyjadřují také k tomu, jaké by mělo být složení dětí ve třídě mateřské školy. A v neposlední řadě studentky vyzdvihují také důležitost všestranného rozvoje dětí.

4.4.1 Zajímavé prostředí

Nejčastěji se participantky v oblasti jaká by mateřská škola měla být, vyjadřovaly k tomu, jaké by mělo být prostředí mateřské školy. Participantky ve svých výpovědích nejčastěji popisují, že by prostředí mělo být příjemné, barevné, prostorné, ale vyjadřují se také ke vhodnosti a rozměrům nábytku, jako například participantka **S1**. Dále se participantky ve svých výpovědích vyjadřovaly k podnětnosti prostředí, nejčastěji se ve výpovědích objevilo, že prostředí by mělo být takové, aby dětem umožnilo co nejvíce prostoru pro rozvoj. Podobně prostředí popisuje také participantka **S29**. Dále se participantky ve svých výpovědích také vyjadřují, že je nezbytné, aby mateřská škola ať už co se týká interiéru, tak také i exteriéru, byla dostatečně prostorná, aby měly děti dostatek prostoru pro pohyb a necítily se v těchto prostorách stísněně. K prostoru se vyjadřuje ve svém tematickém psaní také participantka **S7**.

S1: Na hrací ploše **pěkný koberec**, dřevěné **lehké židličky a stoly**. Skříňky by měly být **tak vysoké, aby na ně děti dosáhly**. Zdi vymalované **veselými barvami**, s fotkami dětí a jejich pracemi.

S29: V mateřské škole děti tráví většinou celý den, takže by mělo být vytvořeno **takové prostředí, které jim umožní pestré aktivity a umožní jejich individuální rozvoj**.

S7: Důležitý je také **dostatečně velký prostor pro volný pohyb dětí.**

4.4.2 Zajímavé aktivity

Dále se participantky ve svých výpovědích velmi frekventovaně vyjadřovaly, k aktivitám, které by se v mateřské škole měly realizovat. Často se ve výpovědích participantek objevuje důležitost pobytu venku a kontaktu s přírodou, což ve své výpovědi popisuje také participantka **S38**. Dále se participantky také vyjadřovaly k vyváženosti aktivit během dne. Dle jejich výpovědí by měl být vyvážen poměr řízených činností s volnou hrou. Některé participantky dokonce vyzdvihují důležitost volné hry a věnovaly by jí více prostoru v denním režimu. Tento názor se například objevuje u participantky **S6**. Ve výpovědích participantek se objevuje také myšlenka center aktivit, široká nabídka různorodých aktivit a také aktivity zaměřené na praktickou činnost dětí – aktivity při kterých si děti mohou vyzkoušet různé činnosti, jako jsou například vaření, pečení, ruční práce, sadba květin a podobně. Tyto aktivity ve své výpovědi shrnuje participantka **S7**.

S38: S dětmi by se mělo **chodit hodně ven** a pracovat s nimi venku. A **učit je aby chránily životní prostředí.**

S6: Myslím si, že by děti měly mít **dost času na volnou hru** a méně pevně daného programu.

S7: Ale podle mého by měla nabízet dětem **mnoho různých aktivit**, ale také volnosti, volné hry. Jelikož mám ráda **ruční práce, pečení a vaření**, tak bych s dětmi dělala také **aktivity zaměřené na tyto činnosti a případně k tomu i zařídila nějaké koutky.**

4.4.3 Podpora individuality versus prospěch skupiny

Názory participantek se v této oblasti rozcházejí. Většina participantek uváděla, že je důležité respektovat individualitu dětí. Tento názor zastává například participantka **S6**. Dále také jedna z participantek upozorňuje na to, že by se učitelka mateřské školy měla vyhnout škaltulkování dětí a měla by každé z dětí ocenit jako individualitu a měla by jej podporovat v jeho zájmech, což ve své výpovědi popisuje participantka **S17**. Naproti tomu staví participantka **S22**, jako důležitější než podporu individuality, prospěch celého kolektivu.

S6: Podle mě by **mateřská škola měla respektovat každé jednotlivé dítě**, vnímat jeho odlišnosti a nepovažovat je za problém.

S17: Jako učitelka bych se v mateřské škole snažila přistupovat k dětem individuálně a hlavně děti neškatulkovat, ty to většinou samy poznají a nemusí se cítit dobře...
...Mělo by se učiteli svěřit se svými zájmy a poté na nich individuálně pracovat, pokud by chtělo svou práci představit i ostatním.

S22: ...považuji za důležité, především naučit dítě (i s jeho individuálními odlišnostmi) naučit koexistovat ve skupině (společnosti), vycházet s druhými a **jsem proti tomu, aby byly děti vedeny, k poznávání a naplňování svých vlastních potřeb, namísto potřeb kolektivu.** Každý člověk je podle mě „přirozeně sobecký“ a snaží se sám naplňovat a uspokojovat své potřeby a zájmy. Proto se mi nelíbí myšlenka, že by mělo být právě toto v dětech ještě více podporováno...
...**Převládat by tedy podle mě měly kolektivní činnosti, nebo činnosti, které děti sdružují do nějaké interakce, ne aby si každý jednotlivě dělal, co se mu zachce a kdy se mu zachce, bez ohledu na ostatní a činnosti ostatních.**

4.4.4 Mateřská škola má připravit na základní školu

Ve výpovědích participantek se objevuje také jako důležité hledisko představ o mateřské škole aspekt přípravy na základní školu. Dle výpovědi participantek lze pozorovat, že se domnívají, že je to jeden z důležitých úkolů mateřské školy. K této oblasti se vyjadřuje také participantka S14. Participantky se také domnívají, že je důležité, aby už v mateřské škole byl podporován rozvoj gramotnosti, který následně vede k lepší úspěšnosti na základní škole. K oblasti gramotnosti se ve své výpovědi vyjádřila například také participantka S18. Jako pozitivní co se týká přípravy na základní školu participantky vnímají také zavedení povinné předškolní docházky. Tuto oblast ve své výpovědi zmiňuje například participantka S19.

S14: Je to těžké určit a vymezit to, jak by měla správná MŠ vypadat a probíhat, ale myslím si, že prioritou by mělo být to, aby děti do školky chodily rády a **aby se tam dobře připravily na nástup na základní školu.**

S18: Nemělo by chybět ani již zmíněné čtení, které je **důležité pro rozvoj gramotnosti,** která následně vede k úspěšnosti na základní škole.

S19: Proto velice **podporuji povinnou předškolní docházku.** Děti si na sebe lépe zvyknou a **ve škole to není pak takový šok.**

4.4.5 Dítě je tvor společenský

Za klíčový úkol mateřské školy participantky považují proces socializace. Participantky vnímají proces začlenění se do nové skupiny dětí a celkově do mateřské školy za klíčový, z výpovědí je patrné, že si participantky uvědomují, že mateřská škola je po rodině prvním místem socializace. Participantka **S9** se vyjadřuje k důležitosti koexistence dítěte s vrstevníky, ale také s ostatními lidmi, se kterými se dítě v mateřské škole setkává. Participantka **S18** se ve své výpovědi vyjadřuje, že v mateřské škole se dítě poprvé dostane do jiného kolektivu, než je jeho rodina. Dále se tato participantka domnívá, že klíčovým faktorem socializace je také učitelka, a že také ona by měla dětem pomáhat začlenit se do kolektivu. Participantka **S23** se také domnívá, že již proces socializace v mateřské škole může u dítěte dlouhodobě ovlivnit vztah ke společnosti.

S9: Dítě by si zde mělo najít kamarády a **naučit se koexistovat s vrstevníky a dalšími lidmi, se kterými se setkává.**

S18: Mělo by ve škole poznat, jaké to je být součástí jiného kolektivu, než je pouze rodina... ..Učitelka by sama měla dbát na správnou socializaci dětí ve skupině, jelikož špatné zážitky z dětství, nás mnohdy ovlivní na celý život.

S23: V mateřské škole by měl panovat „zdravý respekt“, **úcta, jak k osobě učitele, tak i k sobě navzájem**, děti by si měly dokázat problémy vyřešit samy mezi sebou. **Místo kde si děti najdou přátele** a vytvoří si zde **pozitivní vztah ke společnosti.**

4.4.6 Bez rodiny to nejde

Dalším v očích participantek velmi důležitým faktorem, který se ve výpovědích objevoval, byla spolupráce mateřské školy a rodiny. Participantky ve svých výpovědích označují právě tuto spolupráci za klíčovou pro dobrý chod mateřské školy a pro dosahování ideálních výsledků. Spolupráce mateřské školy a rodiny má dle participantek také zásadní vliv na klima mateřské školy. Participantka **S6** dokonce vyjádřila názor, že program mateřské školy by měl mimo jiné zohledňovat také názory rodičů a dětí, a že by rodiče měly mít možnost jej ovlivnit a zasahovat do něj. Participantka **S9** se ve své výpovědi kromě oblasti spolupráce rodičů a mateřské školy vyjádřila také k faktoru důvěry v učitele. Z výpovědi této participantky vyplývá, že podle ní není důvěra rodičů v učitele mateřské školy dostatečná, a že by bylo třeba tuto oblast zlepšit. Ve výpovědi participantky **S23** se objevuje kromě spolupráce s rodiči také faktor, který tato participantka pojmenovává jako větší otevřenost okolí. Také

tato oblast spolupráce se objevovala ve více tematických psaních. Studentky ve svých výpovědích vyjadřovaly také k důležitosti spolupráce mateřské školy se zřizovatelem, s městem nebo obcí ve které se mateřská škola nachází a dalšími institucemi, s nimiž by spolupráce pro mateřskou školu mohla být výhodná.

S6: Ve škole by měl být zohledňován **názor dětí i rodičů a program by měl být založen na vzájemné domluvě, a spolupráci.**

S9: **Rodiče by měli více důvěřovat učiteli a snažit se s mateřskou školou spolupracovat.**

S23: **Mateřská škola by dnes měla být více otevřená okolí, snažit se spolupracovat s rodiči, utužovat vztahy mezi dětmi a rodiči.**

4.4.7 Čím méně dětí, tím kvalitněji

Několik participantek se ve svých výpovědích vyjádřilo, že nepovažují za šťastné přijímat do mateřských škol děti mladší tří let. Participantky tento fakt zdůvodňují také tím, že dle jejich názoru nejsou mateřské školy pro děti mladší tří let dostatečně uzpůsobeny. O této skutečnosti se vyjadřuje například také participantka **S3**. Většina participantek se také ve svých tematických psaních vyjádřila k tomu, že by ve třídách mateřských škol mělo být méně dětí. Tento fakt zdůvodňovaly tím, že při práci s menší skupinou dětí je práce mnohem efektivnější a umožňuje také více individuální přístup. S nižším počtem dětí ve třídě souhlasila také participantka **S4**. Názor participantek se rozchází v oblasti toho, zda by třídy mateřských škol měly být z hlediska věku spíše heterogenní, nebo naopak homogenní. Ve výpovědích participantek se objevovaly oba názory. Například participantka **S1** se ve své výpovědi přiklání spíše modelu homogenních tříd. Naproti tomu participantka **S33** se naopak přiklání spíše heterogennímu modelu třídy.

S3: **Přijímání dětí bych nechala od tří let. Myslím si, že pro dvouleté, hodně MŠ není uzpůsobených.**

S4: **Lepší by bylo, kdyby třídy v MŠ měly méně dětí, aby se učitelka mohla každému lépe věnovat. Když jsou třídy přeplněné, tak nejde stíhat vše a s menší skupinkou dětí se i lépe pracuje, si myslím, a samy děti mohou více projevit svou aktivitu.**

S1: **Jsem zastáncem spíše homogenních tříd.**

S33: Také **podle mého názoru by měla být třída smíšeného věku**, kdy starší děti pomáhají mladším a mladší děti se učí od starších.

4.4.8 Příprava na život

Většina participantek se ve svých výpovědích také vyjadřovala k důležitému úkolu mateřské školy, což je všestranný rozvoj dítěte. Některé participantky tuto oblast popsaly velmi všeobecně, právě v podobě spojení - všestranný rozvoj dítěte. Další participantky tuto oblast blíže specifikovaly a popsaly ve svých výpovědích blíže některé specifické oblasti, které by u dítěte předškolního věku měly být podporovány. Ve výpovědích se objevil například rozvoj v oblasti komunikace, rozvoj sociální oblasti, samostatnosti, kreativity a podobně. Participantka **S17** ve své výpovědi vyzdvihla důležitou oblast sebepoznání. Z její výpovědi je patrný názor, že pokud chce člověk důkladně poznat svět, musí tomu předcházet právě důkladné sebepoznání. Participantka **S27** zaznamenala důležitost všestranného rozvoje všeobecně se zaměřením na zájmy dítěte. Zmiňuje zde také, že je podstatný rozvoj samostatnosti. Participantka **S31** ve své výpovědi zmiňuje to, že by mateřská škola měla dětem nabízet možnost, aby se mohly projevit v oblasti kreativity a rozhodování. Participantka zde opět zmiňuje také rozvoj.

S17: Školka dítěti musí poskytnout více, než jen prostor pro hraní a učení se. Školka by neměla být sterilní, ale měla by mít **tendenci ukazovat dětem různé směry, ať už jde o vztah k druhým, nebo sám k sobě, jelikož když se poznáme a pochopíme sebe, můžeme poté poznat pravou povahu světa.**

S27: Ideální mateřská školka by měla **všestranně rozvíjet dítě, dbát a dát prostor na rozvíjení jeho zájmů. Umožnit mu samostatně zkoumat svět a jeho zákonitosti.**

S31: **A tím co by měla mateřská škola mít, nebo spíš dětem nabízet, jsou možnosti.** V prostředí mateřské školy bych to viděla spíš na **možnost projevit svou kreativitu, možnost rozhodnout se (co chci dělat) atd...** Měla by děti **podporovat v jejich rozvoji a dávat jim příležitosti, aby se mohly děti projevit.**

Shrnutí celé kategorie jak má vypadat mateřská škola

Tato kapitola je pro celou práci klíčová. Studentky v ní popisují své vlastní představy o tom, jak by měla ideální mateřská škola vypadat. Představy, které se ve výpovědích studentek objevovaly, popisovaly, jaká by měla mateřská škola být. Studentky zde zmínily, jak by mělo vypadat ideální prostředí mateřské školy a také jaké aktivity by se v mateřské škole měly realizovat. Studentky také zmiňují, že mateřská škola by měla dětem pomoci v procesu socializace a jejím úkolem je také připravit děti na základní školu. Jako klíčovou považují studentky spolupráci mateřské školy s rodinou a také poukazují na to, že mateřská škola by měla děti všestranně rozvíjet a připravovat je na život. Studentky se zmiňují také o tom, že počet dětí ve třídě mateřské školy souvisí s kvalitou vzdělávání. Pro většinu studentek je klíčový také rozvoj individuality dětí, ale jedna ze studentek by dala před individualitou přednost prospěchu skupiny.

4.5 Představy o učiteli mateřské školy

Poslední oblast, která byla z výpovědí studentek identifikována, je oblast představ o učiteli mateřské školy. Stejně tak jako v předchozí oblasti, také zde participantky popisovaly spíše idealizované představy. V první části se participantky vyjadřovaly k obecné charakteristice učitele mateřské školy. Studentky zde uváděly, jaký by měl učitel být, co se týká jeho vlastností a jakými by měl disponovat schopnostmi a dovednostmi. Většina studentek uvádí, že učitel by měl disponovat kladným vztahem k dětem a také nadšením k práci. V odborné literatuře se můžeme setkat s následující charakteristikou učitele mateřské školy:

Důležitou oblastí jsou osobnostní vlastnosti učitelů. Osobnostní vlastnosti učitelů mateřských škol, jsou klíčové také pro klima mateřské školy. Důležitá je zejména ochota komunikovat, jak s dětmi, tak také s jejich rodiči. Učitelka by tedy měla být schopna komunikovat na dvou různých komunikačních úrovních. Rozdílná je úroveň komunikace s rodiči a jiná je úroveň komunikace s dětmi. Klíčová je pro učitelku mateřské školy také schopnost mít rád děti a citově se angažovat. Studentky oboru učitelství pro mateřské školy se dlouhodobě shodují, že učitelka v mateřské škole by měla mít ráda děti. Toto jejich tvrzení vychází také z faktu, že se v praxi často setkávají s učitelkami, u kterých to tak není (Kořátková, 2008, s. 120).

Studentky se zde zmiňují také k tomu, že učitel by měl být kvalifikovaný odborník. Co se týká oblasti kvalifikace, na to navazuje také další oblast. Studentky se v této oblasti vyjadřují ke vzdělání učitelů mateřských škol, mnoho studentek vyjádřilo potřebu vysokoškolské přípravy učitelů pro mateřské školy. K tomuto postoji se přiklání také odborná literatura:

Vzhledem ke zvyšujícím se požadavkům na učitele mateřských škol je třeba zajistit jejich vysokoškolské vzdělání na úrovni bakalářského studia. Toto opatření je možné chápat také jako snahu o zvýšení jejich sociálního a profesního statusu (Rýdl, Šmelová, 2012, s. 107).

Poslední oblastí, nad kterou se studentky pozastavily, byla oblast platů. Studentky se domnívají, že je potřebné zvýšení platů učitelům mateřských škol. Studentky v této oblasti tvrdí, že zvýšení platů by mělo pozitivní dopad na kvalitu práce pedagogů, a celkově by zvýšilo prestiž této profese mimo jiné i v očích široké veřejnosti.

4.5.1 Vztah k dětem je klíčový

Názory participantek se shodují také v tom, že to jaká mateřská škola je velmi zásadně ovlivňuje také učitel/ka mateřské školy. Většina participantek ve svých výpovědích charakterizovala, jaký by měl učitel být a jakými charakteristickými vlastnostmi, schopnostmi a dovednostmi by měl pedagog disponovat. Podobně popsala učitelku také participantka **S4**. Jako klíčový se ve většině výpovědí také jeví kladný vztah pedagoga k dětem. Tento aspekt zmiňuje ve své výpovědi také participantka **S21**. Participantka **S25** se ve své výpovědi mimo jiné vyjadřuje také k tomu, že je důležité, aby učitelky mateřských škol měly potřebnou kvalifikaci pro výkon tohoto povolání.

S4: ...důležitá je role učitelky, která jim má to příjemné prostředí pomoci vytvářet. **Učitelka by měla být přátelská a milá na děti, ale děti by ji také měly umět poslouchat a v určitých věcech respektovat.** Učitelky by měly být aktivní a snažit se děti namotivovat a stále něčím novým zaujmout.

S21: Učitelky v MŠ by zejména měly mít **kladný vztah k dětem**, měly by tuto **práci dělat s láskou a chodit do školky rády**. Což si myslím, že většina z nás chodit s láskou do školky určitě bude.

S25: Základem by měly být **kvalifikované učitelky, které mají svou práci rády** („nejsou vyhořelé“) a které jsou **empatické, trpělivé a samozřejmě mají kladný vztah k dětem**.

4.5.2 Vzdělání

Participantky se ve svých výpovědích také frekventovaně vyjadřovaly k důležitosti vysokoškolského vzdělání předškolních pedagogů a k jejich vzdělání celkově. Tuto skutečnost ve své výpovědi uvedla také participantka **S20**. Participantka **S34** se ve své výpovědi vyjadřuje ke vzdělání učitelek obecně. Zmiňuje zde, že učitelky by měly být dostatečně vzdělané, avšak tuto skutečnost už zde tato participantka blíže nespecifikuje. Ve výpovědi participantky **S23** se objevuje názor nutnosti širokého vzdělání a zmiňuje zde také, že učitel by měl být kultivován, bohužel však ani tato participantka zde tyto své názory více nerozvedla.

S20: To však velmi a velmi záleží právě na učitelkách, je hlavně na nich, jakou atmosféru, a jaké prostředí jsou schopny vytvořit. **Proto si myslím, že je velmi důležité vysokoškolské vzdělání** a k němu potřebný dobrý vztah k dětem.

S34: Učitelky by měly být dostatečně vzdělané.

S23: Pro mě je učitel ten, od něhož se dítě učí, nápodobou, proto **musí být široce vzdělán a kultivován** a je to pro mě člověk, který je uvnitř malým dítětem.

Shrnutí celé kategorie představy o učiteli mateřské školy

Poslední kategorií, která se v tematických psaních vyskytla, byla kategorie představ o učiteli mateřské školy. Studentky v této oblasti nejčastěji charakterizovaly, jaký by měl učitel mateřské školy být, a za klíčový považují vztah učitele k dětem. Další oblastí, ke které se studentky v této kategorii vyjadřovaly, byla oblast vzdělání učitele mateřské školy. Studentky v této oblasti zastávají jednotný názor a to takový, že učitelé pro mateřské školy by měly být vzděláni na vysokoškolské úrovni.

5 SHRNUÍ VÝZKUMNÝCH ZJIŠTĚNÍ

Na začátku výzkumu byly stanoveny celkem čtyři výzkumné otázky, na které se v průběhu výzkumu podařilo získat odpovědi. Co se týká celkově oblasti představ studentů o mateřské škole, studentky do svých odpovědí zahrnuly velmi široké spektrum odpovědí, vyjadřovaly se k oblasti prostředí a také materiálního vybavení, jejich výpovědi se shodují v tom, že prostředí by mělo být příjemné, podnětné, vybavené dle legislativních norem a kvalitními pomůckami. Z jejich výpovědí je patrné, že také v této oblasti, už mají studentky nějaké teoretické poznatky, nevyjadřovaly se pouze obecně, k prostředí, ale vyjadřovaly se také k členění prostředí například na centra aktivit a podobně. V rámci této oblasti studentky zároveň také zodpověděly další z výzkumných otázek, jak si představují prostředí mateřské školy.

Další oblast, která se objevila v představách studentek, byla oblast aktivit, které by měly být v mateřské škole s dětmi realizovány, také v této oblasti bylo patrné, že studentky již mají nějaký teoretický základ a z něj ve svých představách vychází, studentky se zde vyjadřovaly k míře organizovanosti aktivit, zde se představy studentek do jisté míry rozcházejí, některé studentky se přiklání k vyššímu zastoupení řízených aktivit a na druhou stranu některé studentky by daly v mateřské škole více prostoru pro volnou hru. V mnoha výpovědích studentek se objevilo, že je důležitý kontakt s přírodou, a proto by také mnoho aktivit mělo být realizováno v přírodě.

Dále se zde objevuje názorový rozpor, zda je důležité podporovat u dětí individualitu, anebo zda je důležitější prospěch skupiny. Názory drtivé většiny participantek se přiklání k důležitosti podpory a rozvoje individuality dětí, proti tomuto názoru se však vyslovila jedna z participantek, která by dala přednost spíše prospěchu skupiny i za cenu potlačení individuality. Dále se studentky vyjadřovaly také k přípravě dětí na základní školu. Také tuto oblast považují za klíčový úkol mateřské školy, stejně tak jako oblast socializace. Studentky se v této oblasti vyjadřovaly, že mateřská škola by měla dětem pomoci začlenit se do společnosti.

Jako klíčovou vnímají studentky také oblast spolupráce mateřské školy a rodiny a také spolupráce s dalšími institucemi. Studentky vyjádřily názor, že pokud spolupráce mateřské školy a rodiny nefunguje, nemůže mateřská škola plně odvádět dobrou práci. Participantky také vyslovily názor, že nepovažují za dobré rozhodnutí přijímat do mateřských škol děti mladší tří let, participantky toto tvrzení odůvodňují tím, že mateřské školy nejsou na

přijímání dětí mladších tří let dostatečně připraveny, jak co se týká oblasti materiálního vybavení, tak také v oblasti připravenosti pedagogů. Dále se participantky shodly na tom, že by v mateřské škole měl být nižší počet dětí ve třídě. Nižší počet dětí by umožňoval dle studentek kvalitnějších výsledků a také prostor pro individuálnější práci s dětmi. Názorově se studentky rozcházely v otázce toho, zda by měla být třídy v mateřských školách heterogenní, nebo spíše homogenní. Dle výpovědí participantek je patrné, že také tyto názory vychází z vlastních zkušeností, ať už s heterogenní nebo homogenní třídou mateřské školy.

V poslední oblasti představ o mateřské škole se studentky vyjadřovaly k tomu, že by se mateřská škola měla postarat o všestranný rozvoj dětí. Také v této oblasti je patrné, že studentky již mají určitý teoretický základ, vyjadřovaly se odborně a vyzdvihly zde mnoho oblastí rozvoje, ať už oblast komunikace, sociální oblast, motorickou oblast, kognitivní rozvoj a podobně.

Co se týká otázky koncepce a filosofie mateřské školy, studentky se nejčastěji vyjadřovaly k tomu, že v současné době je v českém prostředí nabízeno mnoho alternativních směrů a koncepcí mateřských škol a rodiče tak mají možnost volby při výběru mateřských škol. Ve výpovědích studentek se často objevovalo, že se jim líbí koncepce lesních mateřských škol a také zmiňovaly jako dobrý způsob organizace prostředí mateřské školy centra aktivit, které vychází z filosofie alternativního pedagogického směru „Začít spolu“.

Poslední a také velmi zásadní oblastí, která se ve výpovědích studentek objevila, byla představa o profesi učitele mateřské školy. Studentky také v této oblasti vyjadřovaly idealizované představy, vycházely z vlastních zkušeností, a charakterizovaly zde, jaký by měl učitel mateřské školy být. Jako klíčový považují studentky kladný vztah učitele k dětem, dále zde studentky také uvádějí, že učitel by měl disponovat potřebnou kvalifikací.

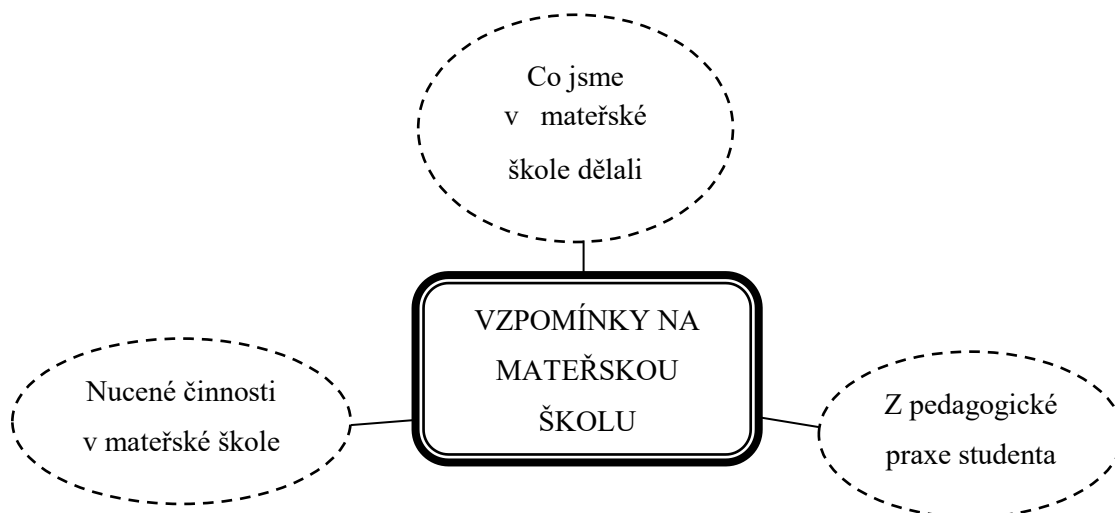
V další oblasti se studentky vyjadřovaly ke vzdělání učitelů mateřských škol. Dle názoru participantek by učitelky měly být vysokoškolsky vzdělány a jejich vzdělání by se mělo dotýkat širší, než pouze pedagogické oblasti. Následně se studentky vyjadřovaly také k výši platů předškolních pedagogů. Studentky se shodují, že v současné době není plat předškolních pedagogů dostatečný, a jeho zvýšení by vedlo k vyšší kvalitě práce. A také k vyšší prestiži této profese v očích veřejnosti.

5.1 Schémata jednotlivých kategorií

V této kapitole jsou uvedeny schémata jednotlivých kategorií a podkategorií, které během analýzy dat vznikly. Následující kategorie a podkategorie jsou v předchozí části diplomové práce interpretovány a doplněny o autentické ukázky z tematických psaní.

VZPOMÍNKY NA MATEŘSKOU ŠKOLU

V této kategorii participantky vzpomínaly na mateřskou školu, objevily se zde jednak vzpomínky z období, kdy studentky navštěvovaly mateřskou školu jako děti, a dále také vzpomínky z vlastní pedagogické praxe v mateřské škole. Co se týká vzpomínek z vlastního dětství, studentky nejčastěji vzpomínaly na aktivity, které v mateřské škole dělali, ale objevily se zde také vzpomínky na jakési nucené činnosti v mateřské škole.

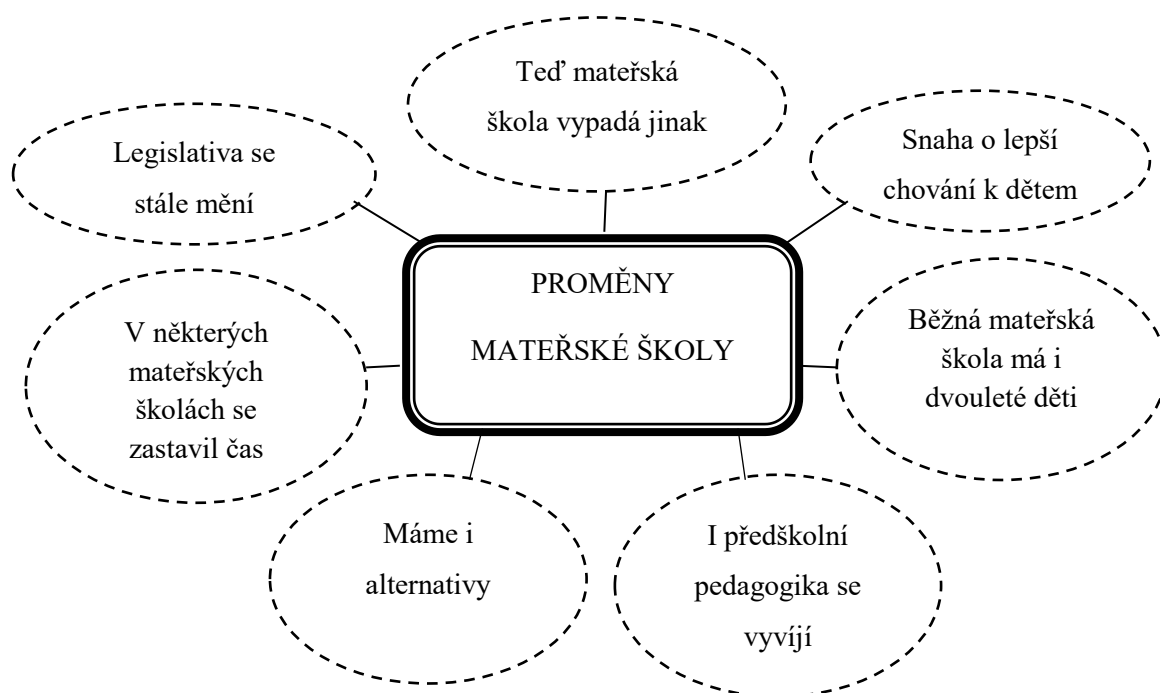
VZPOMÍNKY NA UČITELE MATEŘSKÉ ŠKOLY

V kategorii vzpomínek na učitele mateřské školy se zde objevily jednak dobré vzpomínky na učitelku mateřské školy, ale také špatné vzpomínky na učitelku mateřské školy. V podkategoriích už záměrně píšou o učitelce v ženském rodě, protože ve všech výpovědích studentek se objevily pouze vzpomínky na učitelku – ženu.

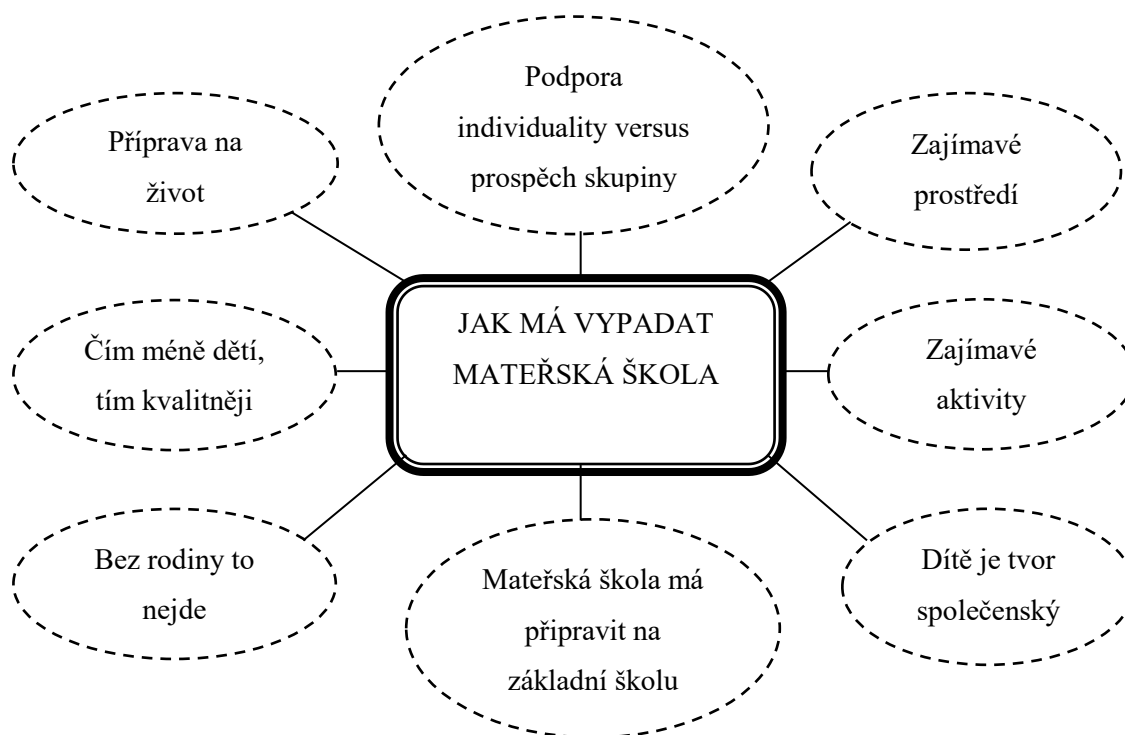
PROMĚNY MATEŘSKÉ ŠKOLY

Jako velmi zásadní se ve výpovědi studentek ukázala kategorie proměny mateřské školy. V této kategorii se objevilo celkem sedm podkategorií. Studentky se vyjadřovaly k tomu, jak se mateřská škola změnila od dob jejich dětství do současnosti. Studentky se v této kategorii zaměřily na prostředí mateřské školy, dále také na změny přístupu učitelů k dětem, pozastavily se také nad přijímáním dětí mladších tří let do mateřských škol. Další oblast, která se ve výpovědích studentek objevila, byla vývoj předškolní pedagogiky jako vědy, následně studentky zmiňovaly také alternativní pedagogiku, studentky zde zmínily také to, že dochází k neustálým změnám v legislativě. Poslední oblast, která se ve výpovědích objevila, je, že v některých mateřských školách se zastavil čas.

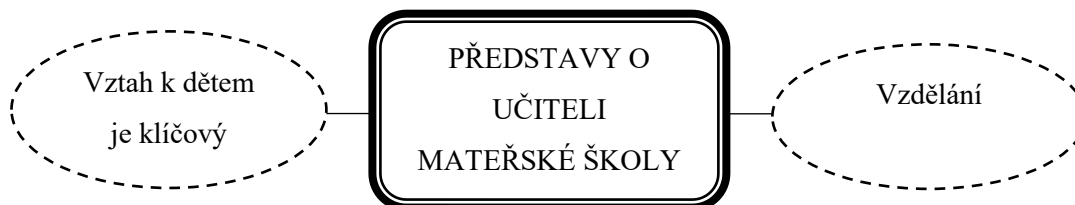
JAK MÁ VYPADAT MATEŘSKÁ ŠKOLA

V této kategorii se objevily představy studentů o tom, jak by měla vypadat ideální mateřská škola. Představy, které se ve výpovědích studentek objevovaly, byly celkově idealizované. Studentky zde popisovaly, jak by mělo vypadat prostředí mateřské školy, jaké aktivity by se v mateřské škole měly realizovat. Jako klíčové úkoly mateřské školy studentky popisují proces socializace, přípravu na základní školu, a celkově všestranný rozvoj dětí a přípravu na život. Názorově se studentky rozcházejí v oblasti individuality dětí, zatím co většina studentek se přiklání k podpoře individuality, jedna ze studentek by dala před individualitou dětí přednost prospěchu celé skupiny. Studentky se také vyjadřovaly k tomu, že ideální mateřská škola by měla spolupracovat s rodinou a také že v ideální mateřské škole by mělo být méně dětí ve třídě, aby se jim učitelka mohla více věnovat.

PŘEDSTAVY O UČITELI MATEŘSKÉ ŠKOLY

Poslední kategorií, která se v tematických psaních objevila, byla kategorie představ o učiteli mateřské školy. Studentky zde nejčastěji popisovaly, jaký by měl učitel být. Jako klíčový pro učitele vnímají studentky kladný vztah k dětem. Studentky se vyjadřovaly také k oblasti vzdělání učitelek, studentky se shodují na potřebě vysokoškolské přípravy učitelů.

5.2 Závěr výzkumu

Hlavním cílem výzkumu bylo zodpovědět výzkumné otázky, které jsou uvedeny v kapitole 4.1.2. Pro účely tohoto výzkumu bylo osloveno celkem 40 participantek – studentek oboru učitelství pro mateřské školy. Participantky prostřednictvím tematického psaní volným stylem odpovídaly na otázku, jaké jsou jejich představy o mateřské škole. Hlavní myšlenky z tematických psaní byly okódovány a z kódů následně bylo vytvořeno pět hlavních kategorií.

Odpovědi studentek byly velmi zajímavé a zasáhly širokou oblast témat, které se mateřské školy týkají. Jak je uvedeno v teoretické části této práce představy obecně vycházejí z vlastní zkušenosti, čímž si odůvodňují, že téměř všechny participantky vzpomínaly ve svých výpovědích na svá dětská léta v mateřské škole. Některé participantky zde vzpomínaly také na své pedagogické praxe.

Dále studentky ve svých výpovědích srovnávaly mateřskou školu z dob jejich dětství s aktuální situací v mateřské škole. Studentky v této části identifikovaly proměny, které se v mateřských školách za tuto dobu udály. Nejobsáhlejší kategorií a pro tento výzkum také nejvzácnější byla následně oblast, která se týkala představ o mateřské škole. Tato oblast se ve výpovědích studentek dělila na dvě kategorie. Oblast představ o mateřské škole a dále také oblast představ o profesi učitele mateřské školy.

Co se týká představ studentek, všeobecně se dá shrnout, že tyto představy ve všech výpovědích byly idealizovány – studentky popisovaly, jaká by měla být ideální situace v ma-

teřské škole. V těchto představách studentky vycházely z vlastních zkušeností, jednak praktických, ale citelný byl v jejich výpovědích také teoretický základ z jejich studia. Studentky se často vyjadřovaly velmi odborně a v souladu s aktuálními názory předškolní pedagogiky. Ve svých výpovědích studentky popsaly opravdu velmi podrobně, jak by měla ideální mateřská škola vypadat a to různých úhlů pohledu – ať už se jedná o prostředí a materiální vybavení, nebo složení dětí ve třídě mateřské školy, až po přístup k dětem.

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo odhalit, jaké jsou představy studentů o mateřské škole. V teoretické části této diplomové práce byly vymezeny možnosti pregraduální přípravy učitelů pro mateřské školy, student učitelství pro mateřské školy, učitelská profese, a v neposlední řadě také představy, vzpomínky a zkušenosti.

Ke sběru výsledků byla použita metoda tematického psaní textu. Osloveny byly studentky oboru učitelství pro mateřské školy prvního ročníku na jedné moravské univerzitě. Jejich účast v tomto výzkumu byla dobrovolná. Studentky byly velmi vstřícné a ochotně mi ve svých tematických psaních podaly výpovědi týkající se představ o mateřské škole. Volba studentek prvního ročníku byla záměrná, studentky jsou na začátku svého studia a jejich představy nejsou na rozdíl od dalších ročníků natolik ovlivněny praxí v mateřské škole. Přesto však nějakou praxi v mateřské škole již absolvovaly.

Na začátku výzkumu se dalo očekávat, že studentky ve svých výpovědích budou vycházet ze svých zkušeností s mateřskou školou, ať už z doby, kdy ji jako děti sami navštěvovaly, tak také se současnosti, kdy se do ní vrátily jako praktikantky. Při analýze textů bylo zjištěno, že studentky se ve svých výpovědích vyjadřují velmi odborně, a nabyly tedy během dosavadního studia na vysoké škole již nějakých teoretických poznatků.

Jak bylo předem předpokládáno, studentky se ve svých výpovědích opíraly o své vzpomínky na mateřskou školu, z dob, kdy ji jako děti navštěvovaly, v této části se studentky vyjadřovaly k tomu, jaké aktivity a zážitky si z dob v mateřské škole pamatují. Následně se jako velmi významné ukázaly také vzpomínky na učitele mateřských škol. Z výpovědí studentek bylo patrné, že právě učitel zásadně ovlivňuje jejich vzpomínky na mateřskou školu.

Protože studentky mají zkušenosti s mateřskou školou, jak z doby jejich dětství, tak také aktuální z doby jejich studia a návštěvy pedagogických praxí objevilo se ve výpovědích také jakési srovnání toho, jaké byly mateřské školy v době, kdy je studentky samy navštěvovaly, a toho jaké jsou mateřské školy nyní. Studentky se ve většině výpovědí vyjadřovaly, že v mateřských školách došlo k zásadním změnám a většinou také tyto změny hodnotily jako pozitivní. Objevily se zde však také názory, že se některé mateřské školy nezměnily a že jsou v podstatě totožné s obdobím, kdy studentky samy mateřskou školu navštěvovaly.

Následně se již studentky vyjadřovaly přímo ke svým představám o mateřské škole, dá se říci, že představy studentek byly idealizované, a studentky tedy popisovaly, jaká by

měla být ideální mateřská škola. Studentky se vyjadřovaly například k oblasti prostředí mateřské školy, k aktivitám, které by měly být v mateřské škole realizovány, nebo také k tomu jak by podle jejich názoru mělo vypadat ideální složení dětí ve třídě mateřské školy. Z výpovědí studentů je patrné, že vychází jednak ze svých vlastních zkušeností, ale také z teoretický poznatků, které již získaly během svého studia.

V neposlední řadě se studentky vyjadřovaly také k profesi učitele pro mateřské školy. Také tyto představy studentek byly idealizovány a studentky zde popisovaly jakéhosi ideálního učitele v mateřské škole. Studentky se vyjadřovaly také k oblasti vzdělání pedagogů a shodují se na potřebě vysokoškolské přípravy předškolních pedagogů. Studentky se ve svých výpovědích vyjadřovaly také k ideálnímu platovému ohodnocení učitelů pro mateřské školy.

Závěrem bych ráda zmínila, že se mi v této diplomové práci podařilo zodpovědět všechny stanovené výzkumné otázky, ale co více, bylo velmi zajímavé proniknout do představ studentek učitelství a zjistit jak studentky mateřskou školu vnímají, a jaký by podle nich měl být jakýsi ideál mateřské školy.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. DAMASIO, Antonio R. *Descartesův omyl: emoce, rozum a lidský mozek*. Praha: Mladá fronta, 2000. Kolumbus. ISBN 8020408444.
2. DYTRTOVÁ, Radmila a Marie KRHUTOVÁ. *Učitel: příprava na profesi*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024728636.
3. FULGHUM, Robert. *Všechno, co opravdu potřebuju znát, jsem se naučil v mateřské škole*. Vyd. 7., rozš. 2. Přeložil Lenka FÁROVÁ, přeložil Jiří HRUBÝ. Praha: Argo, 2007. ISBN 978-80-7203-935-7.
4. GORDON, Kimberly A. *Early childhood education: becoming a professional*. Los Angeles: SAGE, 2014, 540 p. ISBN 978-1-4129-7345-8.
5. HAVEL, Jiří a Tomáš JANÍK, ed. *Pedagogická praxe v pregraduální přípravě učitelů: sborník z mezinárodní konference konané dne 24. února 2004 na Pedagogické fakultě MU v Brně*. Brno: Masarykova univerzita, Katedra pedagogiky PdF MU, 2004. ISBN 8021033789.
6. HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Třetí, aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 9788026208730.
7. HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Ilustroval Karel NEPRAŠ. Praha: Portál, 2010. ISBN 9788073676865.
8. JUŘÍČKOVÁ, Věra. *Úvod do psychologické teorie*. Opava: Optys, 2009. ISBN 9788085819755.
9. *Katedra primární pedagogiky: Univerzita Karlova v Praze Pedagogická fakulta* [online]. Praha: Kppg UK, 2016 [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <http://kppg.pdf.cuni.cz/studium/uitelstv-pro-m-bc>
10. KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024715681.
11. LUKÁŠOVÁ, Hana. *Učitelské sebepojetí a jeho zkoumání*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2015. ISBN 9788074545528.
12. MAJERČÍKOVÁ, Jana, Bronislava KASÁČOVÁ a Ilona KOČVAROVÁ. *Předškolní edukace a dítě: výzvy pro pedagogickou teorii a výzkum*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2015. ISBN 9788074545542.

13. MALDEREZ, Angi, Andrew J. HOBSON, Louise TRACEY a Kirstin KERR. *Becoming a student teacher: core features of the experience*. *European Journal of Teacher Education* [online]. 2007, vol. 30, issue 3, s. 225-248 [cit. 2015-03-10]. DOI: 10.1080/02619760701486068.
14. NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: Academia, 1997. ISBN 9788020006257.
15. NAKONEČNÝ, Milan. *Základy psychologie*. Praha: Academia, 2002. ISBN 8020006893.
16. NAKONEČNÝ, Milan. *Úvod do psychologie*. Praha: Academia, 2003. ISBN 8020009930.
17. NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie téměř pro každého*. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1198-6.
18. NAKONEČNÝ, Milan. *Lexikon psychologie. 2.*, podstatně rozš. vyd. Praha: Vodnář, 2013. ISBN 978-80-7439-056-2.
19. NOLEN-HOEKSEMA, Susan. *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*. Vyd. 3., přeprac. Přeložil Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2012. ISBN 9788026200833.
20. OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024751078.
21. PACHOLÍK, Viktor, Milena LIPNICKÁ, Eva MACHŮ, Alicja LEIX a Martina NEDĚLOVÁ. *Specifika edukace dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v mateřských školách*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2015. ISBN 9788074545665.
22. PETROVÁ, Zuzana. *Prax v učitel'skom vzdelávání*. Trnava: SAV, 2013. ISBN 978-80-8082-699-4.
23. PLHÁKOVÁ, Alena. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia, 2004. ISBN 978-80-200-1499-3.
24. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník. 7.*, aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 9788026204039.
25. RÝDL, Karel a Eva ŠMELOVÁ. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869 - 2011)*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-3033-I.

26. ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie: příručka pro studenty*. Praha: Portál, 2005. ISBN 8071789232.
27. SPILKOVÁ, Vladimíra. *Současné proměny vzdělávání učitelů*. Brno: Paido, 2004. ISBN 8073150816.
28. SPILKOVÁ, Vladimíra. *Profesionalizace učitelství a její podpora - optikou výzkumu*. In: ADRIANA, Wiegerová. *Premeny univerzitného vzdelávania*. Praha: PdF UK, 2010, 10 - 21. ISBN 9788089443024.
29. STARÝ, Karel. *Profesní rozvoj učitelů: podpora učitelů pro zlepšování výsledků žáků*. V Praze: Karolinum, 2012. ISBN 9788024620879.
30. STERNBERG, Robert J. *Kognitivní psychologie*. Praha: Portál, 2002. ISBN 8071783765.
31. SYSLOVÁ, Zora, Hana HORKÁ a Bohumíra LAZAROVÁ. *Od teorie předškolního vzdělávání k praxi v mateřské škole*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7542-9.
32. SYSLOVÁ, Zora, Irena BORKOVCOVÁ a Jan PRŮCHA. *Péče a vzdělávání dětí v raném věku: komparace české a zahraniční situace*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. ISBN 9788074783548.
33. SYSLOVÁ, Zora. *Profesní kompetence učitele mateřské školy*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4309-7.
34. ŠÍP, Radim. *Dewey a „český Dewey“, pedagogika a ideologie*. Pedagogika: Časopis pro vědy o vzdělávání a výchově [online]. 2016, 2016(2), 134-153 [cit. 2017-04-02]. ISSN 2363-2189 Dostupné z: <http://pages.pdf.cuni.cz/pedagogika/?p=11460&lang=cs>
35. ŠMELOVÁ, Eva. *Mateřská škola a její učitelé v podmínkách společenských změn: teorie a praxe II*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1373-6.
36. ŠMELOVÁ, Eva a Alena NELEŠOVSKÁ. *Učitel mateřské školy v reflexi současných proměn*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 9788024422725.
37. ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 9788026206446.

38. Učitelství pro MŠ. Vysokéškoly.cz [online]. Praha: LMC, 2017 [cit. 2017-04-07].
Dostupné z: <http://www.vysokeskoly.cz/v/ucitelstvi-a-sport/ucitelstvi-pro-ms/studium-bakalarske/#section-header>
39. VÁGNEROVÁ, Marie. *Obecná psychologie: dílčí aspekty lidské psychiky a jejich orgánový základ*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 9788024632681.
40. WIEGEROVÁ, Adriana, Peter, GAVORA. *Proč se chci stát učitelkou v mateřské škole? Pohled kvalitativního výzkumu*. Pedagogická orientace, 24(4), 2014, 510–534. DOI: <http://dx.doi.org/10.5817/PedOr2014-4-488>
41. WIEGEROVÁ, Adriana. *Profesionalizace učitele mateřské školy z pohledu reformy kurikula*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2015. ISBN 9788074545559

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

S Student

MŠ Mateřská škola

RVP Rámcový vzdělávací program

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Mapa univerzit nabízejících obor učitelství pro mateřské školy

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Přehled univerzit nabízejících obor učitelství pro mateřské školy

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: tematické psaní č. 19

PŘÍLOHA P I: TEMATICKÉ PSANÍ Č. 19

Z dob, kdy jsem já sama navštěvovala mateřskou školu, si pamatuji, že se mi nechtělo jít pryč z ní. Paní učitelky ve školce jsem měla moc ráda a trhalo mi srdce, že jsem musela odejít. Ráda vzpomínám na čtení pohádek, které nám paní učitelka četla. Měla krásný přednes. Po školce se mi moc stýská, ale mám schovány všechny kresby, fotografie i různé výrobky, takže si ji můžu kdykoliv připomenout. Dokonce mám dodnes přívěšek od paní učitelky, který mi věnovala na konci předškolního období. Je to srdíčko a v něm je vyryto její jméno Vlasta. Takže mám paní učitelku stále doma.

Myslím, že se školka změnila od mých dob. Ze školky si moc nepamatuji řízené činnosti, ale jen klid, volnou hru a další příjemné aktivity, takže to nemohu kvalitně posoudit. Nicméně, z mých praxí vím, že práce učitelky v mateřské škole, teď obsahuje mnohem více papírování, ale na druhou stranu si myslím, že se učitelky snaží o větší rozvoj dětí. Opravdu v dnešní školce dítě rozvíjí mnoho svých zájmů, pocitů. Na dnešní děti je kladeno více požadavků, než bylo na nás. Z toho asi vše plyne. Myslím, že je to velice dobře, rozvíjet některé předpoklady už v předškolním věku je pro děti ale i pro společnost velice užitečné. Čím dříve děti něco naučíme, tím dříve se mohou naučit více. Tím pádem budou mít více možností.

Dnešní mateřskou školu si představuji takto: rozhodně by stát měl upravit platy učitelům. Protože si myslím, že když za naši práci budeme dobře ohodnoceni, budeme ji vykonávat lépe a můžeme se i zdokonalovat a přinášet do své práce důležité a hlavně užitečné změny. Dále by mateřská škola měla děti vychovávat, vzdělávat a pomáhat jim v rozvoji. Myslím si, že jsou děti někde dost přetěžovány. Děti si v dnešní době neumějí moc hrát. Mělo by jim být více umožněno volné hry. Kde si tvoří vlastní příběhy, protože právě z toho se děti nejvíce naučí. Jelikož máme rámcový vzdělávací program, tak je na volnou hru méně času, ale i to se dá určitě napravit. Určitě by to chtělo malou změnu. Je dobré, že máme rozepsané, v jakých oblastech dítě rozvíjet, ale je toho až příliš. Ale na takové hodnocení mám ještě málo praxe, tudíž nemohu nic s jistotou kritizovat, když nemám více podložených informací. Další důležitou úlohou mateřské školy je socializace. Vytvořit pro děti šťastné, útulné prostředí, kde se cítí dobře, je asi nejdůležitější. Hra a setkávání se s vrstevníky, i s dalšími dětmi je pro dítě velice důležitá. Proto velice podporuji povinnou předškolní docházku. Děti si na sebe lépe zvyknou a ve škole to není pak takový šok. Musíme děti učit komunikovat již v útlém věku, protože s komunikací se budou setkávat celý život. Někteří i dospělí lidé s tímto mají problém a je velmi obtížné s tím dále žít. Důležité je i to, naučit děti, jak řešit

problémy. Nesmíme kolem dětí chodit po špičkách a říkat jim, jak je vše dokonalé. S problémy se budou setkávat, proto, když je budou řešit již ve školce, samozřejmě malé, budou umět s nimi pracovat, a nezaleknou se ničeho. Na závěr bych jen řekla, že předškolní období by mělo být nejkrásnější v životě a doufám, že na něj budou všichni vzpomínat s láskou.